

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Oslo, 14.11.2017
Vårt saksnummer: 2017/9325
Dykkar referanse: 17/3897

CERES
Postboks 1086 Blindern
0316 Oslo
Telefon: 22 84 18 50
postmottak@ceres.no
www.ceres.no

Høringsfråsegn – forslag om endringar i opptaksforskrifta

Vi viser til høyringsbrev av 14. august og 2. oktober 2017. CERES har vurdert endringsforslaga og kjem her med vårt svar. I tillegg til å uttale oss om Kunnskapsdepartementet sitt forslag har vi lagt inn førespurnad om å endre i kommentarane på to føresegnar som ikkje er med i høyringa, §§ 2-2 og 4-7.

CERES ber departementet initiere ein gjennomgang av heile opptaksforskrifta, og spesielt vurdere om dagens poengordningar er føremålstenlege. CERES ser at forskrifta dei siste åra har blitt meir komplisert. Tilleggspong og språk- og realfagspong har, saman med omfattande opptakskrav, auka i omfang. Dei forskjellige poenga og tiltaka har alle ulik grunngjeving, og det er CERES si oppfatning av dette forvirrar søkjarane. Det bør bli vurdert kva slags verknad ein ønskjer at dei ulike poenga skal ha for søkjarmassen, slik at vi kan få tilleggspong som er meir tydelege og føremålstenlege. CERES meiner at ein kan forenkle poengordningane om ein vurderer effektane av dagens ulike poengtyper; alderspong, tilleggspong, språk- og realfagspong opp mot kva som er ønskeleg.

Kapittel 2. Generell studiekompetanse

§ 2-2. Utanlandsk utdanning

Det andre punktet i føresegna inneheld ei liste over kva for prøver i norsk som kan dekkje norskkravet. Lista inneheld fem ulike prøver. Den femte er 'norskprøven', ei prøve som berre gjev kandidatane bestått eller ikkje bestått. Prøva har fram til nå berre blitt rekna om til karakteren 2 (skala i vidaregåande skule). Følgjeleg står det ein merknad om at denne prøva ikkje kan kvalifisera til opptakskrav der det er krav om en høgare karakter enn 2 i norsk:

Til nokre studium er det i kapittel 4 fastsett spesielle opptakskrav med karakterkrav i norsk. Dokumentasjon av norsk på grunnlag av føresegnene i § 2-2 (2) nr. 5 og § 2-2 (3) oppfyller ikkje karakterkrav i norsk utover bestått med karakteren 2.

Samfunnsøkonomisk analyse AS har på oppdrag frå Kompetanse Norge granska omrekninga av norskprøven og vurdert om ho er riktig, samanlikna med dei andre godkjende norsktestane. Vi viser til rapporten deira, vedlagt vårt høyringsfråsegn. Rapporten tilrår at norskprøva reknas om til karakteren 4, og CERES ønskjer å følgje denne tilrådinga, allereie frå opptak til studieåret 2018-2019. Vi ber difor om å endre ordlyden i merknadsteksten vi viser til over. Forslag om ny ordlyd er markert med ~~stryk~~ og utheva skrift:

Til nokre studium er det i kapittel 4 fastsett spesielle opptakskrav med karakterkrav i norsk. Dokumentasjon av norsk på grunnlag av ~~føresegnene i § 2-2 (2) nr. 5 og føresegna~~ § 2-2 (3) oppfyller ikkje karakterkrav i norsk utover bestått med karakteren 2.

§ 2-3. Opptak på grunnlag av fullført høgre utdanning

CERES støttar ikkje forslaget til endring i føresegna.

CERES er negative til at forskrifta skal sperre for høvet til å gjere om gale vedtak om generell studiekompetanse. CERES meiner at løysninga i dag, der slike saker er regulert av forvaltingslova, er tilfredsstillande. Vi viser spesielt til fvl kap. VI og § 35. Det er oppfatninga til CERES at institusjonane framleis bør ha høve til å gjere om desse vedtaka som byggjer på feil rettsbruk. Etter fvl § 35 kan ein institusjon gjere om eit vedtak som er ugyldig. Eit vedtak som byggjer på feil rettsbruk må sjåast som ugyldig. Dette er likevel ikkje ei plikt institusjonane har, forvaltinga har i følgje føresegna diskresjonær myndigheit til å ta ei avgjerd. Tida som har gått frå det ugyldige vedtaket vart gjort, om feilen berre skuldast institusjonen, og om parten har innretta seg, vil vere tilhøve som gjer det urimeleg at institusjonen nyttar seg av høvet til å gjere om vedtaket.

CERES vil opplyse departementet om at når ein sakshandsamar oppdagar at ein søkjar tidlegare har fått eit gale eller urett vedtak om generell studiekompetanse, så får søkjaren konkurrere om opptak og studieplasstilbod i gjeldande opptak. Søkjaren får melding om kva feil som er oppdaga og at vedtaket er annullert, men at ho likevel får konkurrere som om feilen ikkje var der. I tillegg skal søkjaren få melding om at dersom ho seinare vil søkje på nytt, må ho rette opp mangelen ho har for å vere kvalifisert for generell studiekompetanse. Alle slike sakar blir grundig vurdert etter fvl for å vurdere om det er rimeleg å annullere vedtaket eller ikkje.

Vi ser det som svært uheldig og urimeleg at søkjarar som ikkje er kvalifiserte vil bli handsama ulikt om denne endringa trer i kraft. Søkjarar med like ukvalifiserande utgangspunkt kan enten få eit feil vedtak om generell studiekompetanse eller ei korrekt sakshandsaming med melding om kva som manglar for å oppnå eit slikt vedtak. Søkjaren som får den korrekte handsaminga må ta naudsynte fag i vidaregåande opplæring, medan søkjaren som får feil handsaming ikkje må dette. Vi ønskjer ikkje slik innebygd urettferd i systemet, og meiner vi ikkje bør ha ei forskrift som stengjer for at ein sakshandsamingsfeil seinare skal kunne rettast opp, der dette er rimeleg i samsvar med forvaltningslova. Vi vil åtvare mot at dette kan føre til at feil aksepterast då det ikkje får konsekvensar for søkjarane.

CERES meiner vidare at det ikkje i seg sjølv bør reknast som urimeleg å be søkjarar fullføre fag frå vidaregåande skule, når ein meiner dei er fullt capable til å studere ved ein høgare utdanningsinstitusjon. Det er fullført vidaregåande skule som er det normale opptaksgrunnlaget, og vi bør ikkje ha eit regelverk som tek lett på ukorrekte vurderingar. CERES meiner dette undergrev verdien av generell studiekompetanse.

Ein søkjar med generell studiekompetanse på grunnlag av fullført høgare utdanning får ikkje nokon konkurransepoengsum, men ei individuell vurdering. Det er eit mål at dei fleste søkjarar skal kunne poengbereknast. Ein konkret poengsum gjer søkjaren i stand til å sjå korleis søknaden har blitt vurdert, om vurderinga følgjer reglane, sjå sin eigen konkurranse situasjon i opptaket og om ho har grunnlag for å klage.

CERES er nøgd med at departementet i utgreiinga si skriv at «Departementet meiner likevel at søkjarar med vidaregåande opplæring frå land utanom Norden, må dokumentere dei fastsette krava om engelsk og norsk, jf. opptaksforskrifta § 2-2 (2) og (6)». Samstundes er vi usikre på om denne intensjonen kan oppfyllest med ordlyden i endringsforslaget. Ein søkjar med utanlandsk utdanningsbakgrunn kan få eit feil vedtak om generell studiekompetanse der feilen er at engelskkravet ikkje er dekt. Dette er en feil som vi har sett fleire gongar. Om føreslått ordlyd blir vedteke meiner vi at vi ikkje lenger har rett til å annullere eit slikt vedtak og søkjaren slepp å dekkje engelskkravet. Vi reknar med at andre ledd i føresegna gjer at om det er norsk som ikkje er dekkja, så kan vi framleis annullere og krevje at søkjaren tek norsk.

Vi vil peike på at forslaget ikkje presiserer at feilen avgrensar seg til å vere gjort ved eit norsk universitet eller høgskule. CERES sakshandsamar årleg om lag 4000 søkjarar med utanlandsk utdanningsbakgrunn. Dei fordeler seg på 150 ulike land. I slike saker kan òg søkjaren ha fullført minst eit år med høgare utdanning utan at vi kan sjå kva grunnlag søkjaren har fått opptak til utdanninga på. I slike tilfelle er det ofte umogleg å finne ut om søkjaren fekk opptak på grunnlag av ein feil eller ei unntaksordning i det gjeldande landet/ved den gjeldande utdanningsinstitusjonen. Vi ønskjer difor at endringsforslaget har ein ordlyd som presiserer at dette berre gjeld nordiske universitet og høgskular.

§ 2-4. Opptak på grunnlag av fullført fagskoleutdanning

CERES støttar ikkje forslaget til endringa i føresegna.

CERES er klar over at endringa kjem som ein følge av Meld. St. 9 (2016-2017) Fagfolk for fremtiden (fagskulemeldinga). Vi stiller spørsmål ved at Stortinget ifølgje fagskulemeldinga meiner at «personer som har fullført en toårig fagskoleutdanning på norsk, må antas å ha tilstrekkelige norskkunnskaper» då kravet til å oppfylle norskfaget i generell studiekompetanse ikkje primært handlar om «å kunne norsk». Norskfaget i vidaregåande opplæring, med omfang på 393 timar, er eit fag alle som skal oppnå generell studiekompetanse må fullføre. Dette inkluderer også elevar som tek påbygg etter yrkesfagleg opplæring. Faget er eit av faga som tradisjonelt vart kalla allmenne fag. Faget skal førebu elevane på akademisk lesing og skriving, og elevane jobbar teoretisk både på og med bokmål og nynorsk. Frå dei omfattande kompetansemåla i vg1, vg2 og vg3 kan vi mellom anna sjå at faget i tillegg til norsk og nordisk språk og tekst, også tek for seg litteratur og kultur. Vi vil peike på at den generelle studiekompetansen har eit innhald som er av allmenn verdi og har dannelsingsperspektiv.

Vi kan vidare ikkje sjå at det er argumentert for kvifor det skal vere lågare kompetansekrav for elevar som har gått på fagskule enn for elevar som har fullført studieførebuande eller yrkesfagleg vidaregåande opplæring. Fleire 2-årige (120 fagskulepoeng) fagskuleutdanningar har ikkje eigne fag i norsk (som kjem fram på dokumentasjonen) eller andre fag som svarar til kompetansemåla i norskfaget i vidaregåande opplæring. Norskfaget (393 timar) gjev karakterar både i hovudmål, sidemål og munnleg på vitnemål/kompetansebevis, med opptil seks karakterar. Faget utgjer difor ein større del av karakterpoenga enn resultat frå andre fag gjer, og det viser kor viktig faget er. Dette gjeld også for søkjarar med vidaregåande opplæring utanfor Norden, som må dekkje norskkravet ved å ta norskfaget eller ein godkjent test. Med dette som grunnlag ser vi at likebehandlinga blir utfordra når éi søkjargruppe blir unnateke dette kravet.

Dersom departementet vedtek denne endringa, meiner CERES at ho i alle fall ikkje kan trå i kraft før 2022. Stortingsmeldinga seier at tiltaket med å fjerne norsk må sjåast i samanheng med at regelverket for opptak på grunnlag av realkompetanse blir stramma inn for fagskulane. Forslaget er mellom anna å innføre ei aldersgrense på minimum 23 år for å kunne få ei realkompetansevurdering til fagskulane (fagskuleloven § 15 andre ledd). Lovendringane skal vedtakast av Stortinget våren 2018. Endringane og innstrammingane stortingsmeldinga viser til vil såleis ikkje vere sette ut i praksis før opptaket til fagskulane 2019-2020.

Skal ein følgje intensjonen frå Stortinget og ein vedtek å fjerne norskkravet, kan dette ikkje ta til å gjelde før søkjarar etter den nye realkompetansevurderinga har fullført den 2-årige fagskuleutdanninga si. Dette vil seie at det tidlegast kan ta til å gjelde for opptak til høgare utdanning studieåret 2022-2023.

Vidare saknar vi at endringsforslaget tek omsyn til søkjarar med fullført 2-årig fagskule frå eit land utanfor Norden eller på eit anna språk enn norsk/nordisk. Vi føreslår difor at vilkåret får eit andre ledd, tilsvarande § 2-3 (2). Forslag om nytt andre ledd er markert med utheva skrift:

§ 2-4. Opptak på grunnlag av fullført fagskuleutdanning

(1) Søkjarar som har fullført 2-årig fagskuleutdanning (120 fagskulepoeng) som er godkjent etter lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskuleutdanning, får generell studiekompetanse, såframt dei òg oppfyller kravet om norsk, jf. § 2-1.

(2) Dersom fagskuleutdanninga ikkje har hatt norsk eller anna nordisk språk som undervisningsspråk, må kravet om norsk oppfyllest, jf. § 2-1.

Kapittel 3. Unntak frå krav om generell studiekompetanse

§ 3-6 Unntak frå kravet om generell studiekompetanse for opptak til enkelte kunstfag

CERES støttar alle forslaga til endring.

CERES er nøgd med at endringsforslaga gjer forskrifta enklare. I samsvar med departementet presiserer CERES at generell studiekompetanse er det normale grunnlaget for opptak til høgare utdanning, men i

særskilde tilfelle der søkjarane dokumenterer spesielle ferdigheiter, kan det gjerast unntak frå dette kravet.

Kapittel 4. Spesielle opptakskrav

§ 4-4 Spesielle opptakskrav til arkitekturfag og teknologiske fag CERES støttar forslaget.

Det viktigaste for CERES er at alle søkjarar har like krav til dokumentasjon til eitt og same opptakskrav. Kravet til dokumentasjon i § 4-4 (3) og § 4-4 (4) bør difor vere identisk formulert.

§ 4-5 Spesielle opptakskrav til enkelte økonomiske og administrative fag CERES støttar forslaget. Vi vil likevel påpeike at fleire og fleire karakterkrav kompliserer opptaksreglane.

Det går ikkje fram av forslaget korleis forsøket skal evaluerast, men vi legg til grunn at evalueringsforma har blitt avtalt mellom departementet og Universitetet i Bergen.

Vidare har vi eit forslag til endring i den føreslåtte ordlyden i nytt punkt 4. Vi meiner våre stryk- og endringsforslag er meir i samsvar med tilsvarende føresegn i forskrifta. Forslag om endring er markert med stryk og utheva skrift:

§ 4-5 (4)
Bachelorstudium i samfunnsøkonomi og i politisk økonomi ved Universitetet i Bergen
Som ei forsøksordning for opptak til studieåra 2019–2020, 2020–2021 og 2021–2022
må søkjarar dokumentere ~~at han/hø har~~ minst karakteren 4,0 i fellesfaget matematikk
(224 timar). **Karakterkravet i matematikk gjeld ikkje for søkjarar som kan dokumentere
bestått programfag i matematikk med eit omfang på minst 140 timar eller tilsvarende.**

§ 4-7 Spesielle opptakskrav til lærarutdanningar

CERES ber her om å sette inn ein tekst i merknadane, av same orsak og med same argumentasjon som vi har skrive om under § 2-2 over. Vi ber om å sette inn i merknadane at norskprøven kan dekkje kravet til norsk i opptakskravet til grunnskolelærarutdanning og 5-årig lektorutdanning, jf. § 4-7 første ledd. Vi ønskjer å sette inn ny tekst i lista over norskprøver søkjarar med utdanning utanfor Norden kan ta for å dekkje norskkravet. Forslag til tekst er markert med utheva skrift:

5. Bestått avsluttande prøve i norsk (norskprøven) med ferdigheiter på minimum nivå B2 i alle delferdigheiter, jf. lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonslova) § 19 andre ledd

§ 4-8 Spesielle opptakskrav til engelskspråklege utdanningsprogram CERES støttar forslaget.

§ 4-9. Spesielle opptakskrav til enkelte kunstfag CERES støttar forslaget.

§ 4-10. Spesielle opptakskrav til diverse fag CERES støttar ikkje at desse studia frå Nord universitet og Westerdals får kome inn under føresegna.

CERES meiner at det er på sjølve studiet studentane skal utvikle kunnskapar og ferdigheiter som er naudsynt for å gjennomføre studium på høgare utdanning og bli uteksaminert som ein god kandidat for arbeidsmarknaden. Grunnutdanningar i høgare utdanning bør ikkje i for stor grad krevje at søkjargruppa skal ha utvikla ferdigheiter på førehand. Vi er difor skeptiske til å innføre krav om at søkjarar på førehand skal bevise at dei har visse eigenskaper og ferdigheiter, med mindre dette er heilt naudsynt for å gjennomføre eit studium.

Kapittel 5. Opptak på visse vilkår

§ 5-1. Opptak på visse vilkår

CERES støttar forslaget.

Stadig fleire av dei spesielle opptakskrava i kapittel 4 i forskrifta har spesifikke karakterkrav eller krav om eit minimum av skulepoeng. CERES er kritisk til at ein søkjar i dag kan få opptak på visse vilkår til studium med slike krav utan å tilfredsstille dei spesifikke krava. Vi meiner at dette ikkje følgjer intensjonen bak slike opptakskrav. CERES meiner at ved opptak på visse vilkår, er det rimeleg at forskrifta krev at eit karakterkrav eller ei satt skulepoenggrense er dekt med søkjarens standpunktkarakterar. Viss ein søkjar til dømes har standpunktkarakteren 2 i eit fag der opptakskravet er minimum 4, ser vi at denne søkjaren må oppnå karakteren 6 på eksamen i faget, for å dekkje kravet. Dette vil i dei aller fleste tilfelle vere eit urealistisk scenario, og vi meiner difor at søkjaren ikkje skal få starta på eit studium ho mest sannsynleg ikkje får fullføre.

§ 5-3 Opptak på visse vilkår for søkjarar frå land utanom Norden som må ha visum for å kunne takast opp til årskurs i norsk (NY)

CERES støtter forslaget.

Vi ber om at føresegna får ein tekst i kommentarane der det vert presisert at føresegna berre er meint for lokale opptak. Vi ser at lærestadar som aldri har nytta denne opptaksforma med lovnad om vidare studium, eller som ikkje kjenner til historia bak føresegna, kan misforstå kva føresegna er meint å regulere. Søkjarar som ikkje dekkjer norskkravet kan ikkje konkurrere i det samordna opptaket. Det bør òg vere presisert i kommentarane at studiet ein gir tilbod på må vere ved eigen lærestad.

Kapittel 7. Rangering av søkjarar ved opptak

§ 7-5. Karakterpoeng for søkjarar med 3-årig vidaregåande opplæring og § 7-6. Karakterpoeng for 23/5-søkjarar

CERES støttar forslaget, men er ikkje samde med konklusjonen til departementet om at dette må føre til endringar i karakterpoengsum for søkjarar som har teke fellesfaga i vidaregåande opplæring før Kunnskapsløftet. Målet må vere at alle søkjarar skal kunne bli sakshandsama i tråd med forskrifta. Reglane skal gjelde uavhengig av kva for ei reform søkjarane har vitnemål frå. Forskrifta er i dag for detaljert når den instruerer korleis ein søkjar skal poengbereknast, då dette ikkje vil stemme med alle dei ulike føringsreglane ein har i ulike reformer (linjer, studieretningar).

Vår intensjon med å fjerna setninga «For fellesfag skal berre karakter(ar) på høgste nivå inngå i berekninga av karakterpoeng.» i både § 7-5(2) og § 7-6(2) er at flest mogleg søkjarar skal bli vurdert korrekt etter forskrifta. Med dagens ordlyd er det motsett då ordlyden ikkje lenger stemmer med føringsreglane for Kunnskapsløftet (KL). Dei siste åra har dei aller fleste søkjarane i det samordna opptaket vitnemål frå KL. Dei fleste av desse har elektronisk vitnemål og blir automatisk sakshandsama. Sakshandsaminga bryt forskrifta ved desse føresegnene fordi vi må ta med karakterar på lågare nivå i nokre av fellesfaga. Sidan vi for desse søkjarane ikkje lenger kan følgje forskrifta, ber vi om at ho endrast på dette punktet.

I 2009 og 2010 melde Samordna opptak inn ønskje om ei presisering i desse føresegnene om at det i fellesfag berre er karakterar på høgaste nivå som skal inngå i berekninga av karakterpoeng. Grunngevinga for dette var at dette tidlegare hadde vore presisert for felles allmenne fag og var framleis i samsvar med gjeldande føresegner for karakterføring og altså vidareført for dokumentasjon i Kunnskapsløftet. Denne endringa kom inn i forskrifta i 2010 (F-15-10).

CERES ønskjer no å fjerne denne presiseringa i føresegna fordi reglane for karakterføring i Kunnskapsløftet er endra. For å dekke kravet om 224 timar i matematikk, må elevane på studiespesialiserande og yrkesfaglege program bestå eit fellesfag i matematikk på vg1 (høvesvis 140 timar og 84 timar) og eitt fag på høvesvis vg2 eller vg3 påbygg (høvesvis 84 timar og 140 timar). Begge faga er trekkfag til eksamen og har eigne standpunktkarakterar påført vitnemål eller kompetansebevis. Kravet om 224 timar matematikk er ikkje dekt utan at begge faga er bestått og ført på dokumentasjonen.

Denne føringsregelen gjeld også for kravet om 140 timar i naturfag på yrkesfaglege program. Elevane har 56 timar naturfag på vg1 og 84 timar naturfag på vg3. Både faget på vg1 og faget på vg3 er trekkfag til eksamen, og får separate standpunktkarakterar.

På dokument frå yrkesfagleg opplæring kan skulen føre fag frå påbygg på to ulike måtar (totalt timetal eller berre frå påbygg) og sakshandsamar må då vurdere kva karakterar som skal reknast med. Hovudprinsippet i sakshandsaming av vitnemål er at alle karakterar på dokumenta skal takast med i poengberekninga. Formuleringa om at det berre er karakterar på «høgaste nivå» som skal inngå i poengberekninga vil difor kunne leie til feiltydingar.

CERES, i samarbeid med institusjonane, har utarbeidd retningslinjer for poengutrekning for alle utdanningsløp som har eksistert i norsk vidaregåande skule dei siste 60 åra. For at vi skal kunne følgje retningslinjene og gje alle søkjarar ei rettvis handsaming, ser vi at opptaksforskrifta bør ha meir generelle formuleringar enn i dag, og at kommentarane må ha noko meir detaljert forklaring av praksis. At vi berre bad om å fjerne denne eine setninga i denne omgangen kjem av at vi meiner det hastar med å fjerne ein slik alvorleg feil, sidan det no gjeld dei fleste søkjarar. Likevel meiner vi sjølvstakt at alle søkjarar skal bli vurderte korrekt etter den reforma/ordninga dei har dokument frå, og ber om ei presisering i kommentarane om at regler for kva for karakterar som skal teljast med skal følgje reglane for dei ulike reformene..

§ 7-6. Karakterpoeng for 23/5-søkjarar

CERES støttar forslaget.

CERES meiner at § 7-6 tredje ledd i sin noverande form ikkje er til gunst for søkjarar, og vi ønskjer difor å endre dette leddet i føreseigna. Vi ber om at tredje ledd får ein ordlyd som er lik den praksis som i dag nyttast for søkjarar som ikkje kan poengberekast (§ 7-12). Målet med ordlydsendinga er at fleire søkjarar skal få høve til å konkurrere i opptaket på grunnlag av ein poengsum. Dette vil gjere opptaksprosessen meir føreseieleg for desse søkjarane, òg dei vil då bli poengberekna slik ein gjer det med søkjarar med 3-årig vidaregåande opplæring.

§ 7-9. Tilleggs-poeng for det underrepresenterte kjønnet

CERES støttar forslaget og vonar at departementet legg seg på den strenge linja som er antyda, med at det er naudsynt at lærestadane kan bevise kva for andre tiltak og verkemiddel dei har nytta for å oppnå ei jamn kjønnsbalanse på sine studium, jf. andre ledd. CERES ser at for nokre studium der det tidlegare har vore gitt tilleggs-poeng for det underrepresenterte kjønnet, er hovudproblemet mangelen på søkjarar. Ei streng linje bør likeeins bli ført for at tilleggs-poenga faktisk berre nyttast i den avgrensa perioden som omtalast i første ledd.

CERES lurar på årsaka til at departementet ønskjer å nytte ordlyden «for dårleg representert» i staden for «klart underrepresentert». Vi ser at den nye likestillingslova (frå 01.01.2018) nyttar ordet «dårligere» i kapittel 2, og vi antar det er små nyansar i dei to uttrykksmåtane som er grunnlaget for ordvalet.

Vi minner departementet på at fjerninga av tilleggs-poeng for menn og desse nye føresegnene krev endringar i merknadane. Merknadane bør gje ei klar presisering av kva departementet meiner med «for dårleg representert».

§ 7-10 Tilleggs-poeng for alder

CERES støttar ikkje endringsforslaget.

Alderspoeng er, slik namnet tilseier, noko som følgjer alder. Poenga er ikkje meint å følgje klassekameratar, slik det er forklart i forslaget frå departementet. Alderspoenga blir i dag lagt til automatisk i søknaden til ein søkjar som fyller alderskriteriet, då sakshandsamingssystemet ser fødselsdatoen til søkjaren. Dette skjer utan at sakshandsamar må sjå på dokumentasjon eller rekne ut dette manuelt. Det er altså ein heildigital prosess. Forslaget som ligg til grunn vil reversere sakshandsaminga tilbake til eit tidkrevjande og kostbart manuelt arbeid. For lærestadane vil dette også gjelde nokre lokale opptak. CERES stillar seg undrande til at dette er noko departementet ønskjer, sett i lys av dagens krav til effektivisering, digitalisering, avbyråkratisering og vinstrealisering.

I årets opptak var det 23 % av søkerane som ikkje hadde elektroniske vitnemål. Dette utgjer 31000 søknadar. Desse søknadane må manuelt sjekkast for å finne ut om søkerane er kandidatar til å få desse poenga. Dette er søkerar som ikkje har elektronisk vitnemål frå norsk vidaregåande opplæring, alle søkerar frå nordiske land og alle søkerar frå land utanfor Norden. Denne manuelle jobben vil ta mykje tid.

Vi vil spesielt framheve at frå nokre land er dokumentasjonen av ein slik karakter at det er særleg tidkrevjande og komplisert å finne fram til korrekt avsluttande år frå vidaregåande opplæring. Dette er noko sakshandsamarar i dag slepp å gjere i og med at også desse søkerane er registrerte i opptakssystemet med fødselsdato.

Få land har like lang skulegang som det norske utdanningssystemet (13 år). Dei aller fleste land har 11-12-årig skulegang, altså eitt-to år kortare enn den norske skulegangen. I tillegg starter også nokre av dei tidlegare på skulen, slik som i Noreg. Det er desse søkerane som i stor grad vil kunne få desse poenga. Dei utanlandske søkerane, som tel om lag 4000 frå 150 land årleg, vil med denne endringa få eit konkurransefortrinn. Norske søkerar vil kunne oppleve dette som urimelig. Vi er usikre på om dette følgjer intensjonen med forslaget.

CERES er i tillegg kritisk til ordlyden i forslaget:

(1) Søkarar utanom kvoten for førstegongsvitnemål som har vitnemål om bestått 3-årig vidaregåande opplæring som gir studie- eller yrkeskompetanse, får 2 alderspoeng per år frå og med **det året etter at dei har avslutta vidaregåande opplæring, men uansett** frå og med året søkeren fyller 20 år,. Ein søker kan maksimalt få 8 poeng.

Poenga skal premiere ei tidleg skulestart og –avslutning, men skal likevel ikkje vere relatert til det året søkeren faktisk oppnår generell studiekompetanse. Uttrykket «avslutta vidaregåande opplæring» er ei uklar formulering. Ein elev kan også avslutte vidaregåande opplæring utan å fullføre. Om søkeren på eit seinare tidspunkt fullfører og består vidaregåande opplæring, kan søkeren krevje å få alderspoeng frå og med då ho droppa ut som 17-åring. Søkarar med utanlandsk vidaregåande opplæring kan avslutte (i tydinga fullføre) denne allereie som 16-åringar. Desse søkerane må ta eitt års universitetsutdanning eller eitt år i norsk vidaregåande opplæring for å få generell studiekompetanse, men det tek ikkje ordlyden i forslaget omsyn til.

CERES vil sjå på tekniske løysingar for søkerar med e-vitnemål, slik at dei framleis skal kunne reknas automatisk med dette forslaget. Vi vil presisere at dette er ei komplisert endring frå modellen vi har i dag, då ein må sjå på fleire datoar på det elektronisk dokumentet, for å vere sikre på at korrekt avgangsar blir rekna ut for søker. Eit slikt dokument har mellom anna utferdingsdato, tidspunkt for når siste fag er fullført, år for påbyrja vg3/påbygg og fødselsdato på eleven. Fleire av desse må leggast inn som sjekkpunkt for systemet for å finne ut om ein søker skal ha dei føreslåtte, nye alderspoenga.

Elevar som avsluttar norsk vidaregåande opplæring tidlegare enn når dei er 19 år, har anten forsert skuleløpet sitt eller startar skulegangen sin tidlegare enn normalt. Desse har i dag allereie den store fordelten det er å få konkurrere eitt år lenger i førstegongsvitnemålkvota enn medelevane/klassekameratane sine. For mange søkerar til konkurranseutsette studium, er alderspoenga i ordinær kvote ikkje til hjelp før dei har oppnådd maksimal sum på 8. Vi ser difor at ei tidlegare alderspoengtildeling har liten effekt for desse få søkerane. I tillegg har desse elevane fordelten av å ha eitt ekstra år på seg til å ta opp fag for å forbetre seg, samanlikna med jevnaldrende.

I praksis vil ordninga føre til at ein søker som fullfører som 18-åring får eit konkurransefortrinn i ordinær kvote når dei søker det året dei fyller 19. Dei får to alderspoeng i tillegg til karakterpoenga. Slik at ein søker som fullførte som 18-åring og har 40 skulepoeng, vil bli rangert framføre ein søker som fullførte som 19-åring med 41,9 poeng. Vi ser at dette kan oppfattast til ikkje å vere rettvis, og det følgjer ikkje logikken til nemninga alderspoeng som nemnt tidlegare.

CERES har simulert opptaket for 2017 for å sjå kva slags verknad endringsforslaget har og slik gje eit bilete av kost-nytte effekten av ei slik endring. Rapporten for denne simuleringa er lagt ved.

Simuleringa viser at av eit totalt tal på 134 330 søkjarar vil 54 søkjarar få ei ulempe ved at dei anten mistar studieplasstilbodet dei elles ville fått eller får tilbod på ein lågare prioritet. Berre 52 søkjarar ville hatt fordel av endringa. Viss vi berre ser på søkjarar som er yngre enn 19 år er det berre 2 søkjarar som ville fått eit betre tilbod, høvesvis tilbod på 1. prioritet i staden for 2., og 5. prioritet i staden for 7. Vi ser altså at ordninga vil krevje mange ekstra arbeidstimar, for eit svært lite resultat.

§ 7-11 Tilleggsponng for høgre utdanning, eit år på folkehøgskole, sivilteneste eller militær førstegongsteneste

CERES støttar ikkje forslaget.

Det er ingen andre søkjarar som får tilleggsponng for sitt opptaksgrunnlag. I dei tilfella søkjarar får generell studiekompetanse på bakgrunn av høgare utdanning, får dei ikkje tilleggsponng for dei studiepoenga som inngår i dette kravet/opptaksgrunnlaget.

Med helsing

Grete Christina Lingjærde
direktør

Katrine Elida Aaland
seniorrådgjevar

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved CERES.

23.05.2017

Undersøkelse av samsvar mellom prøver i norsk språk for opptak til høyere utdanning

Rapport 67-2017

Rapport nr. 67-2017 fra Samfunnsøkonomisk analyse AS

ISBN-nummer: 978-82-93320-80-7

Oppdragsgiver: Kompetanse Norge

Forsidefoto: iStockPhoto

Tilgjengelighet: Offentlig

Dato for ferdistilling: 23. mai 2017

Forfattere: Mikkel Myhre Walbækken, Andreas Benedictow

Samfunnsøkonomisk analyse AS

Borggata 2B
N-0650 Oslo

Org.nr.: 911 737 752
post@samfunnsokonomisk-analyse.no

Forord

Denne rapporten er utarbeidet av Samfunnsøkonomisk analyse AS for Kompetanse Norge. I rapporten undersøker vi om norskkravet utdanningsmyndighetene stiller for opptak til høyere utdanning, er like vanskelig eller lett uavhengig av hvilken norskprøve man avlegger, og om omregningen av prøveresultater til norsk karakterskala 1-6 gir lik uttelling for ferdigheter på tilsvarende nivå.

Undersøkelsens resultater ble presentert og diskutert på et møte hos Kompetanse Norge, 12. mai 2017. Tilstede var blant annet representanter fra Samordna opptak, Kunnskapsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Vi vil rette en takk til Cecilie Hamnes Carlsen, som har initiert og ledet prosjektet fra Kompetanse Norges side, og hennes kolleger, som har kommet med svært gode innspill og tilbakemeldinger. Vi har hatt stor nytte av dette samarbeidet i arbeidet med rapporten.

Oslo, 19.05.2017

Andreas Benedictow
Prosjektleder
Samfunnsøkonomisk analyse AS

Sammendrag

- Vi sammenlikner resultater fra tre ulike prøver i norsk språk som gir grunnlag for opptak til høyere utdanning for søkere med utenlandsk utdanning, kalt henholdsvis Trinn 3-eksamen, HN-testen og Norskprøven
- Undersøkelsen har to formål:
 - Å undersøke om norskkravet utdanningsmyndighetene stiller for opptak til høyere utdanning, er like vanskelig eller lett uavhengig av hvilken norskprøve man avlegger
 - Å undersøke om omregningen av prøveresultater til norsk karakterskala 1-6 gir lik uttelling for ferdigheter på tilsvarende nivå
- 90 prosent av kandidatene klarer kravet for opptak til høyere utdanning gjennom Trinn 3-eksamen
- 37 prosent av kandidatene klarer kravet for opptak til høyere utdanning gjennom HN-testen
- Kun 16 prosent av kandidatene klarer kravet for opptak til høyere utdanning gjennom Norskprøven
- Dette kan tyde på at opptakskravet til Norskprøven er satt strengere enn til HN-testen, og klart strengere enn opptakskravet satt til Trinn 3-eksamen
- Vi ser på samvariasjonen mellom prestasjoner på de tre språkprøvene og finner statistisk signifikante, positive sammenhenger mellom prestasjoner på alle prøvene. Det tyder på at prøvene sett under ett måler om lag de samme språkferdighetene
- Det betyr imidlertid ikke at opptakskravene er satt på en måte som sikrer at kandidater har like muligheter for opptak til høyere utdanning uavhengig av hvilken prøve de avlegger
- Med dagens opptakskrav er samsvaret lavt mellom Trinn 3-eksamen og de andre to prøveformene
 - For en stor andel av kandidatene avhenger utfallet av hvilken språkprøve de avlegger. Den lave samvariasjonen skyldes spesielt at mange kandidater som klarer kravet gjennom Trinn 3-eksamen, ikke ville gjort det gjennom de to andre prøvene
- Dagens opptakskrav sikrer derimot en høy grad av enighet i vurderingen av kandidater som avlegger Norskprøven og HN-testen
 - Den klart viktigste forklaringen på den høye enigheten er at det er få kandidater som klarer opptakskravene gjennom disse testene
- Vi finner at strengere krav til Trinn 3-eksamen gir større enighet mellom prøveformene:
 - Hvis dagens krav til Norskprøven og HN-testen beholdes, vil enigheten være størst dersom kravet til Trinn 3-eksamen settes til karakteren B
 - Det er viktig å understreke at dette følger av resultatene i vårt datautvalg, og at anbefalingen kun er basert på en empirisk vurdering
 - Vi konkluderer likevel med at vi har klare indikasjoner på at opptakskravet på Trinn 3-eksamen bør skjerpes dersom man skal sikre at søkere med utenlandsk utdanning får en lik og rettferdig vurdering av sine norskerferdigheter når de søker om opptak til høyere utdanning
- I undersøkelsen av omregningssystemet, viser våre resultater at omregningen av prøveresultater til norsk karakterskala 1-6, ikke gir lik uttelling for ferdigheter på tilsvarende nivå
- Vi finner ingen støtte for at prestasjoner lik B2 på Norskprøven og Bestått på HN-testen bør sidestilles med E fra Trinn 3-eksamen og bli regnet om til karakteren 2 fra karakterskala 1-6
- Vi finner klar støtte for at prestasjoner lik B2 på Norskprøven og Bestått på HN-testen bør sidestilles med karakteren B fra Trinn 3-eksamen, og bli regnet om til karakteren 4

Innhold

Forord	IV
Sammendrag	V
1 Innledning	7
2 Fremgangsmåte – data og metode	14
3 Beskrivelse av kandidatene	17
4 Prøveresultater	20
5 Måler prøvene de samme ferdighetene?	25
6 Hvor godt er samsvaret mellom prøvene gitt dagens opptaksregler?	28
7 Hvilke opptakskrav kan gi en høyere grad av enighet?	31
8 Omregninger til karakterer fra norsk videregående skole	33
9 Oppsummering	37
10 Referanser	39

1 Innledning

Samfunnsøkonomisk analyse har utarbeidet en rapport for Kompetanse Norge for å undersøke samsvaret mellom ulike prøver i norsk som gir personer med utenlandsk utdanning¹ mulighet til å ta høyere utdanning ved norske utdanningsinstitusjoner.

I denne undersøkelsen sammenlikner vi resultater fra ulike prøver i norsk språk som gir grunnlag for opptak til høyere utdanning for søkere med utenlandsk utdanning. Undersøkelsen har to formål:

- 1) Å undersøke om norskkravet utdanningsmyndighetene stiller for opptak til høyere utdanning, er like vanskelig eller lett uansett hvilken norskprøve man avlegger.
- 2) Å undersøke om omregningen av prøveresultatene til norsk karakterskala 1-6 gir lik uttelling for norskferdigheter på tilsvarende nivå.

For at opptak til høyere utdanning skal være rettferdig for personer med utenlandsk utdanning, er det en forutsetning at det er like lett, eller like vanskelig, å klare det språklige opptakskravet, uavhengig av hvilken prøve som legges til grunn. Samsvar mellom opptakskravene er med på å sikre at søkere får en lik og rettferdig vurdering av sine norskferdigheter når de søker om opptak til høyere utdanning i Norge.

Kandidatene har ikke alltid mulighet til å velge hvilken prøve de skal avlegge, og har kanskje heller ikke informasjon om hvilke prøver som har opptakskrav som er enklere eller vanskeligere enn andre.

I tillegg til kravene for opptak til høyere utdanning, benyttes enkelte av språkprøvene i dag for å dokumentere språkferdigheter i forbindelse med ansettelsesprosesser. Oslo kommune innførte for eksempel et krav om norsk på nivå B1 for å jobbe i barnehage i 2012. Kommunen har nylig foreslått å øke dette kravet til nivå B2 i alle delferdigheter på Norskprøven for fast ansettelse av barnehageassistenter, assistenter i SFO/AKS og skolen. Det er et krav få norskprøvekandidater klarer å tilfredsstille². Forslaget er blant annet begrunnet med dagens verdsetting av Norskprøven til karakterskalaen i norsk videregående skole. Dette understreker behovet for en korrekt og rettferdig omregning av resultater fra språkprøvene i norsk for minoritetsspråklige til karakterer fra norsk videregående skole.

Det er bred politisk enighet om at det er viktig å legge til rette for at innvandrere kommer inn på arbeidsmarkedet. Dersom det stilles unødvendig strenge språkkrav, kan man ende opp med å hindre innvandrere fra å ta del i samfunnet, og med det utelukke betydelige ressurser fra arbeidsmarkedet. Innvandringen til Norge har økt markant de siste 10 årene og forventes å bli betydelig også i tiårene framover (Finansdepartementet, 2017). Dette understreker behovet for like opptakskrav og en riktig resultatomregning ytterligere.

Både av etiske og faglige grunner bør en derfor undersøke om man i dag har de samme mulighetene til opptak til høyere utdanning, uavhengig av hvilken prøve som avlegges. Urettferdig vurdering kan ramme den enkelte person og også samfunnet for øvrig som potensielt går glipp av framtidig kompetent arbeidskraft.

¹ Søkere med utenlandsk utdanning kan også omfatte norskspråklige søkere med utenlandsk utdanning som må ta en norskprøve for å dekke språkkravet.

² Kun 3 prosent av kandidatene på delprøven i skriftlig fremstilling klarer B2 på Norskprøven, se <http://status.vox.no/webview/?language=no>

Det burde være en målsetting at minoritetsspråklige studenter får like muligheter til opptak til høyere utdanning i Norge uavhengig av hvilken prøve man tar, og uavhengig av hvor prøven tas.

Gevinsten av å gjennomføre denne undersøkelsen er at den kan gi oppdatert kunnskap om samsvaret mellom opptakskravene. Målet er at vurderingene til enhver tid sikrer at potensielle studenter eller arbeidstakere med utenlandsk utdanning ikke diskrimineres på bakgrunn av hvilke prøve de velger, eller har mulighet til å avlegge, for å oppfylle kravene som stilles for opptak til høyere utdanning eller yrkesutøvelse i Norge.

1.1 Hovedfunn

I denne undersøkelsen har vi sammenliknet tre ulike prøver i norsk språk som gir grunnlag for opptak til høyere utdanning for søkere med utenlandsk utdanning, kalt henholdsvis Trinn 3-eksamen, Test i norsk – høyere nivå (heretter HN-testen) og Norskprøven.

De viktigste funnene i undersøkelsen kan oppsummeres på følgende måte:

- Språkkravene myndighetene har satt for opptak til høyere utdanning, er ikke like lette eller vanskelige uavhengig av hvilken språkprøve man avlegger.
- Opptakskravet for kandidater som avlegger Norskprøven er strengere enn opptakskravet for kandidater som avlegger HN-testen, og klart strengere enn opptakskravet for kandidater som avlegger Trinn 3-testen.
- Samsvaret mellom Norskprøven og HN-testen er likevel høyt, til stor del fordi få kandidater klarer kravet i disse to språkprøvene.
- Samsvaret mellom Trinn 3-eksamen og de to andre prøvene kan forbedres betydelig

dersom opptakskravet på Trinn 3-eksamen settes strengere.

- Hvis opptakskravet på Norskprøven og HN-testen beholdes, vil samsvaret bli størst hvis opptakskravet på Trinn 3-eksamen settes til B.
- Omregningen av prøveresultater til norsk karakterskala 1-6 gir ikke lik uttelling for ferdigheter på tilsvarende nivå.
- 85 prosent av informantene fikk bedre uttelling etter omregning fra Trinn 3-eksamen enn fra de andre prøvene – dette avslører en diskriminering av kandidater som avlegger Norskprøven og HN-testen
- VI finner ingen støtte for at prestasjoner lik B2 på Norskprøven og Bestått på HN-testen bør sidestilles med E fra Trinn 3-eksamen, og bli regnet om til karakteren 2.
- Imidlertid finner vi klar støtte for at prestasjoner lik B2 på Norskprøven og Bestått på HN-testen bør sidestilles med karakteren B fra Trinn 3-eksamen, og bli regnet om til karakteren 4.

1.2 Krav til språkferdigheter i norsk for opptak til høyere utdanning

Søkere til høyere utdanning må dokumentere språkferdigheter i norsk gjennom ett av følgende fem alternativer ³:

1. Bestått norsk med 393 timer fra videregående opplæring
2. Fullført og bestått studium i høyere utdanning på minst 60 studiepoeng i norsk språk og samfunnskunnskap for utenlandske studenter
3. Bestått eksamen fra Trinn 3 i norsk for utenlandske studenter ved universiteter og høyskoler (Trinn 3-eksamen)
4. Fått vurderingen «Bestått» på HN-testen
5. Bestått Norskprøven med ferdigheter på minimum nivå B2 i alle delferdigheter ⁴

Søkere som ikke har norsk videregående utdanning må dokumentere språkferdigheter i norsk gjennom ett av de fire siste alternativene.

Vi har utredet samsvaret og enigheten mellom opptakskravene myndighetene har satt for de tre språkprøvene, Trinn 3-eksamen, HN-testen og Norskprøven. I følgende avsnitt beskriver vi disse prøvene kort.

1.2.1 Trinn 3-eksamen

Trinn 3-eksamen utvikles lokalt av landets universiteter og høyskoler og er ikke standardisert. Det vil si at prøvenes innhold og vanskelighetsgrad kan variere fra avvikling til avvikling, samtidig som innhold og vektning av delprøver kan variere fra institusjon til institusjon.

Trinn 3-eksamen består av både en muntlig og en skriftlig del. Den skriftlige delen består av flere mindre delprøver som tester kandidatene i lytte-, lese- og skriveferdigheter, men sammensettingen er ulik mellom institusjonene. I denne undersøkelsen inngår kandidater som avla sine Trinn 3-eksamener ved NTNU, UiB og UiO. Institusjonene vekter skriftlig og muntlig del ulikt. Ved UiO vektet skriftlig og muntlig del likt, mens NTNU og UiB vektet skriftlig prøve tyngre enn muntlig prøve. Dette gjør det vanskelig å sammenlikne Trinn 3-kandidatene på delprøvenivå i denne undersøkelsen.

Da Kvalitetsreformen ble innført i høyere utdanning i 2003-04 gikk man fra tall- til bokstavskarakterer ved karaktersetting på Trinn 3-eksamen. I den nye skalaen representerer karakteren E det laveste nivået som regnes som bestått, mens karakteren A står for en fremragende prestasjon.

Opptakskravet for kandidater med utenlandsk utdanning som avlegger Trinn 3-eksamen er i dag satt til bokstavkarakteren E eller bedre.

Trinn 3-eksamen er avsluttende prøve etter universitetenes Trinn 3-kurs. Det er ikke mulig å gå opp til prøven uten å ha gjennomført kurset først.

1.2.2 HN-testen

HN-testen er en frittstående ferdighetsprøve utviklet av Norsk språktest, som er et samarbeid mellom Universitetet i Bergen og Studieforbundet Folkeuniversitetet. Universitetet i Bergen har det faglige ansvaret for prøven, mens Folkeuniversitetet administrerer den. HN-testen er også kjent som «Bergens-testen».

³ Se (Forskrift om opptak til høgre utdanning) § 2.2

⁴ Jf. Lov 4. juli 2003 nr. 80 om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere («introduksjonsloven») § 19 andre ledd.

HN-testen er en standardisert⁵ test hvor oppgavetyper og ferdigheter som måles skal være like fra avvikling til avvikling. HN-testen måler norskferdigheter på nivå B2 og C1 i Det felles europeiske rammeverket for språk (heretter Rammeverket).⁶

Testen har både en skriftlig og en muntlig test. Den skriftlige testen dekker det språklige kravet for opptak til høyere utdanning (Forskrift om opptak til høgre utdanning). Den muntlige delprøven er ofte tatt av helsepersonell eller andre som trenger å dokumentere muntlige norskferdigheter for å kunne utøve sine yrker.

Den skriftlige delen av HN-testen består av fem delprøver som tester kandidatene i lese- og lytteforståelse, referat, grammatikk, ord og uttrykk samt skriveferdigheter.

På hver delprøve kan kandidatene oppnå karakterene «Ikke bestått», «Bestått» og «Godt bestått». Hvis en kandidat mangler oppmøte på én eller flere deler av den skriftlige prøven, får kandidaten «Ikke møtt» som samlet resultat på den skriftlige prøven.

Fram til 2009 gikk ferdighetsskalaen for HN-testen fra 150 poeng, tilsvarende et meget svakt nivå i norsk, til 700 poeng, som tilsvarte et akademisk nivå. Da var språkkravet for opptak til høyere utdanning satt til 450 poeng på den skriftlige prøven. Da HN-testen gikk over til dagens ferdighetsskala, ble «Bestått» satt lik den tidligere 500-grensen. Karakteren «Bestått» er satt til å tilsvare nivå B2 på Det felles europeiske rammeverket for språk, mens «Godt bestått» skal tilsvare nivå C1.

Det forutsettes ikke at kandidatene skal ha fulgt et bestemt kurs eller lest et bestemt pensum for at de skal kunne gå opp til HN-testen. Testen avvikles tre ganger i året på cirka 50 steder i Norge. Det er også mulig å avvikle testen i utlandet.

1.2.3 Norskprøven

Norskprøven for voksne innvandrere (heretter Norskprøven) utvikles og kvalitetssikres av testutviklere ved Kompetanse Norge.

Norskprøven er standardisert og hver prøve er satt sammen for å sikre at prøvene holder stabil vanskelighetsgrad fra avvikling til avvikling.

Prøven vurderer kandidatenes norskkunnskaper i tråd med Læreplanen i norsk for voksne innvandrere⁷ og med karakterskalaen fra Rammeverket. Skalaen har seks nivåer, og beskriver språkkompetansen fra grunnleggende språkferdigheter (A1) til språkferdigheter på pre-akademisk nivå (B2). Norskprøven tester kandidatene gjennom prøver i fire delferdigheter; leseforståelse, lytteforståelse, skriftlig framstilling og muntlig kommunikasjon. Det gis separate vurderinger for hver delprøve, og kandidaten må oppnå B2 på alle fire delprøver for å klare opptakskravet.

Norskprøven kan tas som en frittstående ferdighetsprøve uten at man har fulgt et bestemt kurs på forhånd. Cirka 50 prosent av de som tar prøven, er privatister. Prøven forutsetter ikke et bestemt pensum, men skal måle ferdigheter i henhold til Læreplanen i norsk for voksne innvandrere.

⁵ Oppgavene piloteres imidlertid ikke, så denne standardiseringen er i hovedsak basert på faglig vurdering og i mindre grad på data.

⁶ Se <https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/Lareplan/> for en beskrivelse av de ulike nivåene.

⁷ Se også <https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/Lareplan/>

1.2.4 Omregning til karakterer fra norsk videregående skole

Omregningsutvalget ved Samordna Opptak (SO) har ansvar for å regne om karakterer fra utenlandsk utdanning til karakterskalaen 1-6 fra norsk videregående utdanning. Det er også Omregningsutvalget som regner om resultater fra prøver i norsk språk til denne karakterskalaen.

Tabell 1 oppsummerer hvordan resultater på prøvene som inngår i undersøkelsen, omregnes til karakterer fra norsk videregående utdanning.

Felles for alle prøvene er at dagens krav for opptak til høyere utdanning omregnes til karakteren 2.

Fram til 2009 ble 450 poeng på HN-testen (daværende opptakskrav) regnet om til karakteren 3 fra norsk videregående skole, og 500 poeng ble regnet om til karakteren 4. I 2009 gikk HN-testen over til bestått/ikke bestått. Samtidig ble grensen for bestått lagt der den gamle 500-poengsgrensen lå. Likevel blir bestått i dag regnet om til karakteren 2 og basert på B2-beskrivelsene i Rammeverket.

Det tyder på at resultater som ble regnet som gode fram til 2009, gir liten uttelling i omregningen til 1-6-skalaen i dag. Det fører også til at det er vanskeligere å klare opptakskravet gjennom HN-testen i dag enn hva det var fram til 2009.

Da Norskprøven med nivå B2 på alle delprøver ble grunnlag for opptak til høyere utdanning, ble prøven likestilt med B2/Bestått på HN-testen og omregnet til laveste ståkarakter på 1-6-skalaen.

Omregningen av prøveresultater gjør at Norskprøven ikke dekker alles behov for dokumentasjon av språkferdigheter. Denne omregningen, som side-stiller Norskprøvens høyeste nivå (B2) med laveste ståkarakter (2) i videregående skole, gjør at det i alle tilfeller der det stilles krav om høyere karakter i norsk enn karakteren 2 fra videregående, er det ikke mulig å dokumentere språkferdigheter ved hjelp av Norskprøven.

En tidligere undersøkelse av samsvar mellom Trinn 3-eksamen og HN-testen (Andersen, 2006) viste tydelig at denne omregningen ikke gir et riktig bilde av

Tabell 1 - Omregning av prøveresultater til karakterer i norsk videregående skole

Karakter i norsk videregående skole	2	3	4	5	6
Test i norsk – høyere nivå, karakter (dagens ordning)	Bestått på alle delprøver	Bestått, 1 delprøve godt bestått	Bestått, 2 delprøver godt bestått	Godt bestått, 3-4 delprøver godt bestått	Godt bestått på alle delprøver
Test i norsk – høyere nivå, poengsum (gammel ordning)	-	450-499	500-549	550-599	600 -
Trinn 3 i norsk, bokstav-karakter	D-E	C	B	-	A
Norskprøven	B2 på alle fire delprøver	-	-	-	-

Kilde: Samordna opptak

språkferdighetene som ligger til grunn for de ulike resultatene, og at omregningen derfor bryter med målsettingen om å regne om til samme skala. Det er et mål med denne undersøkelsen å avdekke om dette er tilfelle i dag. I tillegg til å sammenlikne HN-testen og Trinn 3-eksamen, sammenlikner vi også Norskprøven med disse. Norskprøven på nivå B1/B2 kom til etter den forrige undersøkelsen.

1.3 Korrelasjonsundersøkelsen 2006

Korrelasjonsundersøkelsen (Andersen, 2006) hadde til hensikt å undersøke om det ble stilt samme krav til norskferdigheter ved opptak til høyere utdanning uavhengig av hvilken prøve kandidatene gikk opp til. Studien var basert på prøveresultater fra kandidater som hadde gjennomført Trinn 3-eksamen og HN-testen samtidig.

I studien gikk 353 kandidater opp til både Trinn 3-eksamen og HN-testen på omtrent samme tid. Deltakerne var rekruttert fra alle universitetene i Norge samt Høgskolen i Hedmark og Sommerskolen ved Universitetet i Oslo. Studien viste at det var en høy grad av korrelasjon mellom prøveresultatene fra Trinn 3-eksamen og HN-testen. Med andre ord at et godt resultat på Trinn 3-eksamen ofte ble observert sammen med et godt resultat på HN-testen, og omvendt. På bakgrunn av den høye korrelasjonen konkluderte studien med at prøvene så ut til å rangere studentene ganske likt basert på hvem som hadde gode eller mindre gode ferdigheter i norsk, og følgelig at de to prøvene målte de samme ferdighetene. Til tross for dette viste studien at det var en lav grad av samsvar når det gjaldt hvilke studenter som klarte opptakskravene på de to prøvene.

Det ble stilt lavere krav til informantene som gikk veien om Trinn 3-eksamen når de skulle søke opptak ved høyere læresteder enn til dem som avla HN-

Tekstboks A: Sentrale funn i Andersen (2006)

- Studien viste høy grad av korrelasjon mellom Trinn 3-eksamen og HN-test både når det gjaldt hva prøvene syntes å måle, det vil si prøvenes konstrukt, og hvordan studentene ble rangert i forhold til hverandre.
- Funnene tyder på at resultatene på den skriftlige delen av Trinn 3-eksamen var en bedre indikator enn det endelige resultatet på HN-testen.
- Opptakskravet for høyere utdanning som gjaldt for HN-test var mye strengere enn kravet som gjaldt for Trinn 3-eksamen.
- 29 prosent av studentene som klarte opptakskravet gjennom Trinn 3-eksamen klarte ikke kravet gjennom HN-testen.
- Hvis en ville beholde kravet om minst 450 poeng på HN-testen, ville enigheten være størst når kravet på Trinn 3-eksamen ble satt til karakteren C.
- Hvis en ville beholde karakteren E som laveste godkjente karakter på Trinn 3-eksamen, ville enigheten være størst når en satt 400 poeng som krav gjennom HN-testen.
- Hvis en ville beholde karakteren E til Trinn 3-eksamen og 450 poeng på HN-test som laveste grense for opptak, burde kravene til språkferdighetsnivået for karakteren E endres.
- Det var stor enighet i vurderingen (85 prosent) når kravet ble satt til karakteren B i muntlig og skriftlig del på T3-testen og 500 poeng på skriftlig HN-prøve.

Kilde: Samordna opptak

testen. Vurderingen i Andersen (2006), var at Kunnskapsdepartementets opptaksgrenser førte til forskjellsbehandling av en stor gruppe studenter. Et annet formål med undersøkelsen var å analysere samsvaret mellom sensuren på T3-testen ved de forskjellige læringsinstitusjonene. For å gjøre dette benyttet Andersen (2006) kandidatenes resultater på HN-testen som sammenlikningsgrunnlag. Studien avdekket at det var en betydelig grad av variasjon i sensuren fra studiested til studiested. Sentrale funn er oppsummert i tekstboks A.

Mens Andersen (2006), i tillegg til å vurdere Trinn 3-miljøene samlet, også så på forskjeller mellom disse miljøene, vil vi kun se på miljøene samlet i denne undersøkelsen. Det har ikke vært et mål å avdekke eventuelle forskjeller mellom institusjonene som tilbyr Trinn 3-eksamen.

2 Fremgangsmåte – data og metode

2.1 Datainnsamling

Datagrunnlaget i denne undersøkelsen består av resultater fra 136 informanter som alle avla to språkprøver hver. Kompetanse Norge har stått for rekrutteringen og gjennomføringen av datainnsamlingen.

I denne undersøkelsen sammenlikner vi tre språkprøver, og vi ønsket derfor å undersøke tre utvalg, hvor hver informant hadde avlagt to språkprøver hver. For å kunne sammenlikne Trinn 3-eksamen med de andre prøvene⁸ ble det tatt utgangspunkt i kandidatmassen som allerede var meldt opp til Trinn 3-eksamen ved Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet (NTNU), Universitetet i Bergen (UiB) og Universitetet i Oslo (UiO). Den ene halvparten av informantene fikk tilbud om å avlegge Norskprøven, den andre halvparten HN-testen. Det var et poeng å sørge for at informantene var jevnt fordelt mellom institusjonene.

Det var også ønskelig å sammenlikne Norskprøven og HN-testen direkte, og det ble derfor rekruttert et tredje utvalg. Kompetanse Norge tok utgangspunkt i oppmeldte kandidater på Norskprøven nivå B1/B2, som ble tilbudt å avlegge HN-testen i tillegg.

Vi endte slik opp med tre utvalg for å sammenlikne tre prøver. Resultater ble samlet inn på delprøvenivå. Informantene ble også tilbudt å svare på et spørreskjema som registrerte bakgrunnsinformasjon som alder, tid i Norge mv. Svarene var anonyme av personvern hensyn.

Kapittel 3 inneholder en beskrivelse av informantene som svarte på spørreskjemaet, mens kapittel 4

presenterer informantenes resultater på språkprøvene.

I det følgende delkapittelet beskriver vi hvordan vi gikk fram for å analysere språkresultatene fra prøvegjennomføringen.

2.2 Fremgangsmåte

Denne undersøkelsen har to hovedformål: 1) å undersøke om opptakskravene som er satt til ulike språkprøver i norsk, er like lette eller vanskelige uavhengig av hvilken prøve man avlegger, og 2) å undersøke om omregningen til norsk karakterskala 1-6 gir lik uttelling for norskferdigheter på tilsvarende nivå.

Er opptakskravene like lette eller vanskelige?

For å besvare spørsmål 1), er det viktig å først fastslå om det finnes en sammenheng mellom en kandidats prestasjoner på én prøve og samme kandidats prestasjoner på en annen prøve.

Vi undersøkte om prøvene syntes å måle de samme språkferdighetene i norsk. Vi gjorde dette ved å studere hvordan informantenes prestasjoner samvarierer⁹ mellom de to prøvene de har avlagt. Vi har lagt til grunn at eventuell samvariasjon, er en identifikasjon på at prøvene måler samme konstrukt.¹⁰

Dersom prestasjoner på prøvene samvarierer i liten grad, kan det tyde på at prøvene i liten grad måler de samme ferdighetene, og vurderingen av samsvar mellom opptakskravene blir mindre relevant. Hvis prestasjonene på prøvene samvarierer i høy grad, kan det tyde på at prøvene måler om lag de

⁸ Trinn 3-eksamen er avsluttende prøve etter universitetenes Trinn 3-kurs, og det er ikke mulig å gå opp som privatist. Kandidater som allerede var oppmeldt til Trinn 3-eksamen ble derfor benyttet som utgangspunkt i rekrutteringen.

⁹ Med samvariasjon mener vi korrelasjon. Dette må ikke forveksles med samsvar, som også omtales som enighet, og drøftes i kapittel 6 og 7.

¹⁰ Konstrukt er en beskrivelse av den ferdighet prøven skal måle.

samme ferdighetene, og eventuell manglende samsvar mellom opptakskravene kan med større sikkerhet sies å skyldes opptakskravene alene. Det er imidlertid viktig å være klar over at selv en høy grad av korrelasjon i utgangspunktet ikke sier noe om årsakssammenhengen, og at den observerte korrelasjonen kan være generert av tilfeldige prosesser, se boks 1.

Boks 1 Korrelasjon og årsakssammenheng

Korrelasjonen mellom to variabler sier i utgangspunktet ingenting om årsakssammenhengen mellom variablene, bare at de ser ut til å bevege seg i sammenheng. At en variabel **A** korrelerer med en variabel **B** kan både bety at **A** forårsaker **B**, at **B** forårsaker **A**, eller at en tredje variabel **C** forårsaker både **A** og **B** – uten at det er noen direkte årsakssammenheng mellom **A** og **B**.

Tilsvarende vil ikke en korrelasjonskoeffisient mellom **A** og **B** lik 0 utelukke at det eksisterer en samsvarighet mellom variablene, da en tredje variabel **C** kan være positivt korrelert med **A**, men negativt korrelert med **B** slik at effekten på **B** ved en endring i **A** motsvares av endringen i **C** (eller vice versa)

For å vurdere graden av samvariasjon har vi benyttet Spearmans korrelasjonskoeffisienter (Spearman, 1904). Det er en metode som egner seg godt til kategorisert og rangert data. I vurderingen av resultatene, både her og i undersøkelsen av opptakskravene, har vi benyttet signifikansnivå 0,05 som en nedre grense for hva vi har tolket som statistisk signifikante resultater. Resultatene for samvariasjon i prestasjoner mellom prøvene presenteres og drøftes i kapittel 5.

Når vi har vurdert i hvilken grad prøvene kan sies å måle de samme ferdighetene i norsk språk, har vi grunnlag for å vurdere enigheten med hensyn til opptakskravene satt av Kunnskapsdepartementet.

I hvilken grad sikrer dagens opptakskrav at kandidatene får samme utfall uavhengig av hvilken prøve som avlegges?

Med mindre vi finner at det er lav grad av korrelasjon mellom kandidatenes prestasjoner, som beskrevet overfor, legger vi til grunn at eventuell enighet eller uenighet mellom opptakskravene handler om hvordan disse er satt i dag. Med enighet mener vi samsvar, eller ekvivalens, mellom opptakskravene.

Et enkelt mål på enighet, eller samsvar, mellom prøvenes opptakskrav, er den prosentuelle enigheten. Den prosentuelle enigheten kan defineres som den andelen av kandidatene som får det samme utfallet med hensyn til opptak, på de to prøvene hun har avlagt.

Prosentuell enighet gir et godt bilde av i hvilken grad opptakskravene fører til enighet i utvalget, men kan ikke ta hensyn til at enigheten vi observerer er tilfeldig. Vi har derfor kombinert de prosentuelle enighetene med en metode som tar hensyn til at enigheten vi observerer kan skyldes tilfeldigheter. Metoden baserer seg på Cohens kappa (Landis & Koch, 1977; Cohen, 1960).

Cohens kappa (κ) er et statistisk mål for graden av enighet mellom to kategoriske variabler. κ måler den prosentuelle enigheten, men justerer dette målet med den graden av enighet som ville vært forventet hvis prosessen bak var tilfeldig.

κ er alltid mindre enn eller lik 1. En κ -verdi lik 1 impliserer perfekt enighet. Jo mindre κ er, desto mer tilfeldig kan enigheten sies å være.

I denne undersøkelsen bruker vi følgende inndeling for å klassifisere graden av enighet:

$\kappa < 0,20$	Svært lav grad av enighet
$0,20 \leq \kappa < 0,40$	Lav grad av enighet
$0,40 \leq \kappa < 0,60$	Moderat enighet
$0,60 \leq \kappa < 0,80$	Høy grad av enighet
$0,80 \leq \kappa < 1,00$	Svært høy grad av enighet

Undersøkelsen av samsvar mellom dagens opptakskrav er presentert i kapittel 6.

Ville andre opptakskrav gi en høyere grad av enighet?

I kapittel 7 presenterer vi vår vurdering av om andre opptakskrav enn dagens kan gi en høyere enighet enn den vi observerer i dag. For å gjøre dette har vi benyttet en kombinasjon av metodene beskrevet overfor til å vurdere hvordan enigheten varierer når vi endrer prøvekravene.

Gir dagens omregningstabell en rettferdig omregning for kandidatenes språkferdigheter uavhengig av hvilken prøve som avlegges?

Dette leder oss til besvarelsen av spørsmål 2) å undersøke om omregningen til norsk karakterskala 1-6 gir lik uttelling for norskferdigheter på tilsvarende nivå.

I denne delen av undersøkelsen gjør vi rede for hvordan informantenes prøveresultater regnes om til karakterer fra norsk videregående skole. Resultatene av omregningen sees så i lys av tidligere funn. Omregningene presenteres og diskuteres i kapittel 8.

3 Beskrivelse av kandidatene

3.1 Persondata

I dette kapittelet beskriver vi informantene i vårt utvalg for å gi et innblikk i hvem disse er. Persondataene er også nyttige for å avdekke eventuelle forskjeller mellom informantene som avla ulike prøvepar.

Kompetanse Norge samlet inn personopplysninger om informantene gjennom et persondataskjema. 94 av 134 informanter valgte å fylle ut hele eller deler av skjemaet. Fordi ikke alle informantene besvarte alle spørsmål i persondataskjemaet, kan antallet svar variere mellom bakgrunnsvariablene. Selv om svarprosenten er relativt høy, betyr dette at man skal være forsiktig med å trekke konklusjoner utfra informasjonen.

Personopplysningene er oppgitt anonymt og uten kobling til prøveresultatene.

134 informanter var meldt opp i to prøveformer, hvorav;

1. 53 informanter var meldt opp til både Trinn 3-eksamen og HN-testen
2. 43 informanter var meldt opp til både Trinn 3-eksamen og Norskprøven, og
3. 31 informanter var meldt opp til både HN-testen og Norskprøven

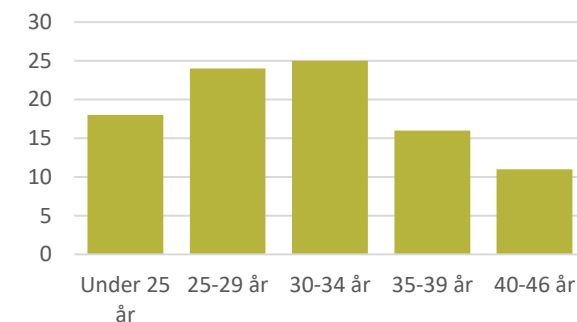
Vi beskriver i hovedsak informantene samlet, men kommenterer forskjeller mellom utvalgene dersom det er tydelige og relevante forskjeller.

3.1.1 Kjønn- og aldersfordeling

Av de 94 informantene som svarte på spørreskjemaet, var det 40 menn og 54 kvinner i alderen 21 til 46 år. Gjennomsnittsalderen var 31 år, men halvparten av informantene var 30 år eller yngre. Det var små forskjeller i alder mellom de tre utvalgene, men

gjennomsnittsalderen i utvalget som avla Norskprøven og HN-testen, var litt høyere enn i de andre utvalgene, 32,5 år. Aldersfordelingen for informantene samlet er vist i figur 1.

Figur 1 Aldersfordeling. Alle informanter. Prosent

Kilde: Kompetanse Norge

3.1.2 Antall år i Norge

Informantenes opphold i Norge strekker seg fra 4 måneder til 12 år. Gjennomsnittet er 3 år og 2 måneder, men halvparten har vært i Norge i under tre år. Det er relativt stor variasjon mellom utvalgene. Mens halvparten av informantene som avla Trinn 3-eksamen og HN-testen, hadde vært i Norge i 2 år eller mindre, hadde halvparten av informantene som avla Trinn 3-eksamen og Norskprøven vært i Norge i mer enn 4 år.

3.1.3 Hvor har informantene tatt norskkurs?

Informantene i denne undersøkelsen har deltatt på norskkurs ved én av følgende institusjoner (antall informanter fra spørreskjemaet i parentes):

- Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) (28)
- Universitetet i Bergen (UiB) (21)
- Universitetet i Oslo (UiO) (9)
- Nygård skole – Voksenopplæringen (15)
- Oslo VO Rosenhof (13)
- Oslo VO Helsefyr (1)

- Enhet for voksenutdanning Trondheim (EVO) (2)

I tillegg har én informant tatt kurs både ved UiB og Nygård skole – Voksenopplæringen.

Som en konsekvens av rekrutteringen, har alle informantene i utvalgene hvor vi sammenlikner Trinn 3-eksamen med en av de andre prøvene, deltatt på kurs ved et av universitetene. Enkelte av disse informantene har i tillegg tatt kurs ved et voksenopplæringssenter. I utvalget som avla Norskprøven og HN-testen har alle tatt kurs på et av voksenopplæringssentrene.

3.1.4 Landbakgrunn

De 94 informantene som fylte ut personskjemaet, kom fra 46 ulike land. Det er mellom 1 og 9 representanter for hvert av disse landene.

Den største gruppen informanter har bakgrunn fra europeiske land (49), spesielt Tyskland (9) og Polen (8). 25 informanter har bakgrunn fra Asia, 8 fra Sør-Amerika og Afrika, 2 fra Nord-Amerika og 1 fra Oseania.

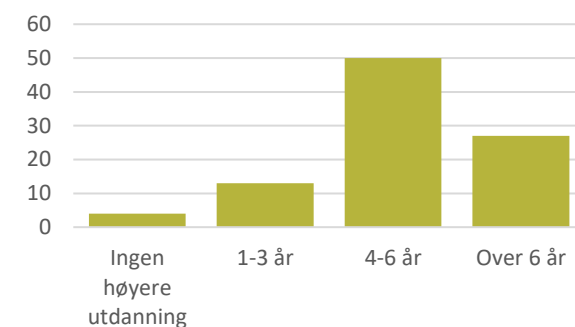
I utvalget som avla Trinn 3-eksamen og HN-testen, er andelen informanter fra Europa høyere enn i de andre utvalgene, selv om andelen er stor også i utvalget med informanter som avla Trinn 3-eksamen og Norskprøven. I utvalget med informanter som avla Norskprøven og HN-testen utgjør informanter med bakgrunn fra Asia, spesielt Midtøsten, den største gruppen.

3.1.5 Antall år fullført høyere utdanning

Utdanningsnivået blant informantene er høyt, se figur 2. De fleste informantene (50) har fullført mellom fire og seks år med høyere utdanning. Mer enn

en fjerdedel av informantene har fullført mer enn 6 år med høyere utdanning. Utvalget som avla Trinn 3-eksamen og HN-testen, har lengst gjennomsnittlig utdanning, og den minste andelen informanter med mindre enn 3 års høyere utdanning (16 prosent). Utvalget som avla Trinn 3-eksamen og Norskprøven er på sin side utvalget med kortest gjennomsnittlig utdanning og den største andelen informanter med mindre enn 3 års høyere utdanning (28 prosent).

Figur 2 Tidligere høyere utdanning. Antall år.

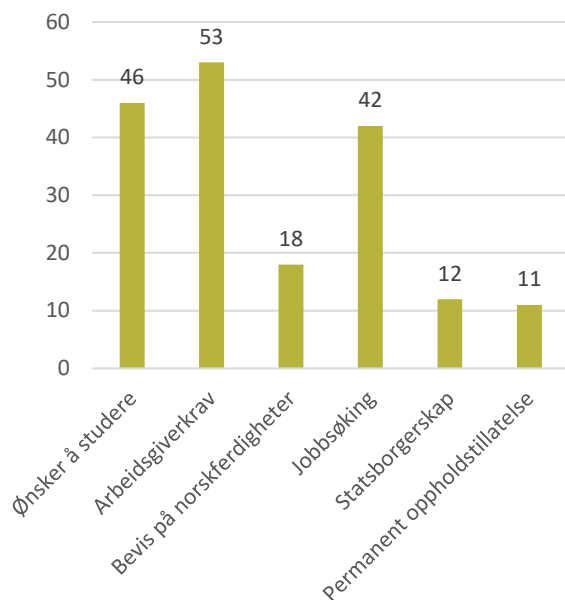

Kilde: Kompetanse Norge

3.1.6 Årsaker til å ta språkprøvene

Informantene ble bedt om å krysse av for én eller flere årsaker til hvorfor de ønsker å avlegge en språkprøve. Informantenes svar er vist i figur 3. Den hyppigst forekommende årsaken er at arbeidsgiver krever det, men nesten like mange oppgir at de ønsker å studere på universitet eller høgskole, eller fordi de trenger det i forbindelse med jobbsøking. Det er en relativt liten andel av informantene som oppgir at de ønsker å avlegge en språkprøve i forbindelse med oppholdstillatelse eller statsborgerskap. Dette kan sees i sammenheng med at kravet for permanent opphold og statsborgerskap er henholdsvis muntlig A1 og muntlig A2, altså mye lavere enn kravet for opptak til høyere utdanning. Våre informanter har med andre ord vært meldt opp til høyere nivåer enn dette.

Figur 3 Årsaker til å avlegge en språkprøve.

Kilde: Kompetanse Norge

I utvalgene som var rekruttert gjennom Trinn 3-eksamen var det relativt få som krysset av for at de ønsket å avlegge en språkprøve i forbindelse med opptak til høyere utdanning. Imidlertid var det mange som oppga at de ønsket et bevis på sine norskferdigheter, for eksempel på grunn av arbeidsgiverkrav og jobbsøking. En mulig årsak til dette er at kursene i utgangspunktet er forbeholdt grupper som enten allerede er internasjonale studenter med engelsk som studiespråk, og dermed ikke søker ordinært opptak, eller at de er gjesteforskere eller universitetsansatte som benytter tilbudet uten planer om å studere.

4 Prøveresultater

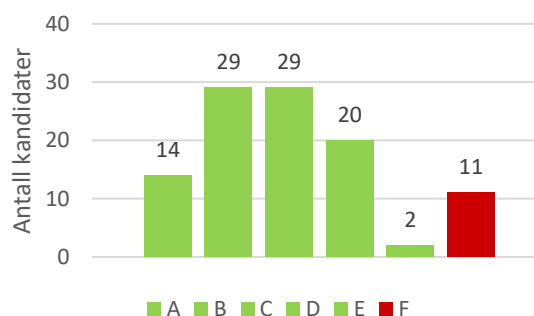
I dette kapittelet presenterer vi kandidatenes resultater og resultatfordeling på den enkelte prøve.

4.1 90 prosent klarer kravet for opptak til høyere utdanning gjennom trinn 3-eksamen

I våre data har vi 105 kandidater som var meldt opp til en trinn 3-eksamen ved en høyere utdanningsinstitusjon høsten 2016. Av disse klarte 94 kandidater kravet for opptak til høyere utdanning, mens 11 kandidater ikke klarte det. Med andre ord klarte omtrent 9 av 10 kandidater kravet for opptak til høyere utdanning gjennom avlagt trinn 3-eksamen høsten 2016.

I vurderingen av kandidatene ble hele karakterskalaen brukt, se figur 4. Som man ser er det ikke en perfekt normalfordeling. Det er flere kandidater (10,5 prosent) som får karakteren F enn det er som får karakteren E (2 prosent). Andersen (2006) finner den samme tendensen. Det kan skyldes at institusjonene heller stryker kandidater enn å gi dem E.

Figur 4 Karakterfordeling på trinn 3-eksamen. Samlet resultat.

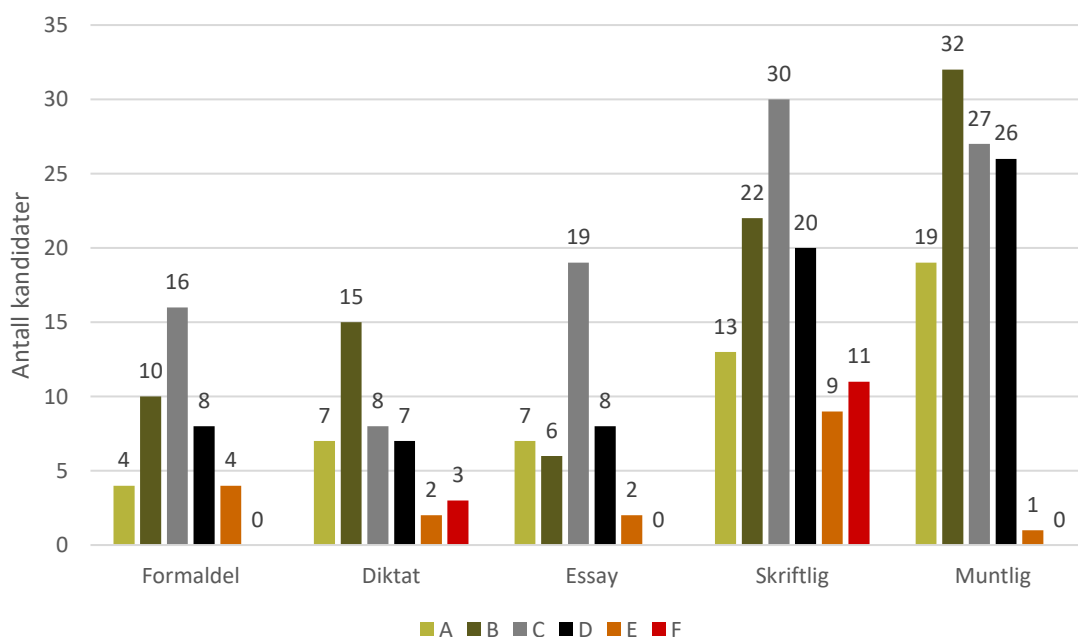

Kilder: Kompetanse Norge og Samfunnsøkonomisk analyse

Gjennomsnitt- og mediankarakter blant kandidatene som klarte kravet for opptak til høyere utdanning (E eller bedre), var C.

Som for de andre prøvene, består skriftlig del av Trinn 3-eksamen av flere delprøver. Vi kjenner imidlertid kun til resultatene på disse delprøvene for informantene som avla Trinn 3-eksamen ved NTNU.

Figur 5 Fordeling av karakterer, skriftlig og muntlig del. Trinn 3-eksamen.

Kilder: Kompetanse Norge og Samfunnsøkonomisk analyse

I undersøkelsen benytter vi derfor kun den samlede karakteren på disse delprøvene når vi omtaler Trinn 3-eksamens skriftlige del, skriftlig i figur 5.

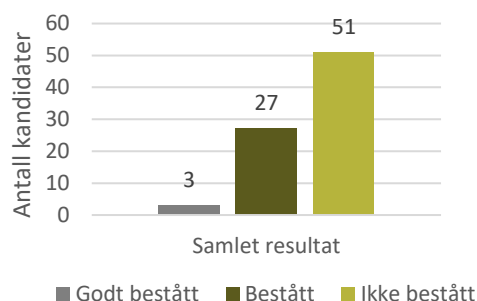
Resultatfordelingen på skriftlig og muntlig del er vist i figur 5. Informantene har gjennomgående gjort det bedre på den muntlige delen enn på den skriftlige delen. Informantene som strøk, gjorde det på den skriftlige delen.

4.2 36 prosent klarer kravet for opptak til høyere utdanning gjennom HN-testen

86 av informantene i denne undersøkelsen avla HN-testen, men fem kandidater manglet fremmøte på én eller flere delprøver. 81 kandidater er derfor med i utvalget.

Blant kandidatene som gjennomførte HN-testen, klarte 30 av kandidatene språkkravet for opptak til høyere utdanning, se «Bestått» i figur 6. Av disse oppnådde tre kandidater vurderingen «Godt bestått». Det var 51 kandidater som ikke klarte kravet «Ikke bestått» Med andre ord klarte 36 prosent av informantene som avla HN-testen kravet for opptak til høyere utdanning.

Figur 6 Karakterfordeling HN-testen. Samlet resultat

Kilder: Kompetanse Norge og Samfunnsøkonomisk analyse

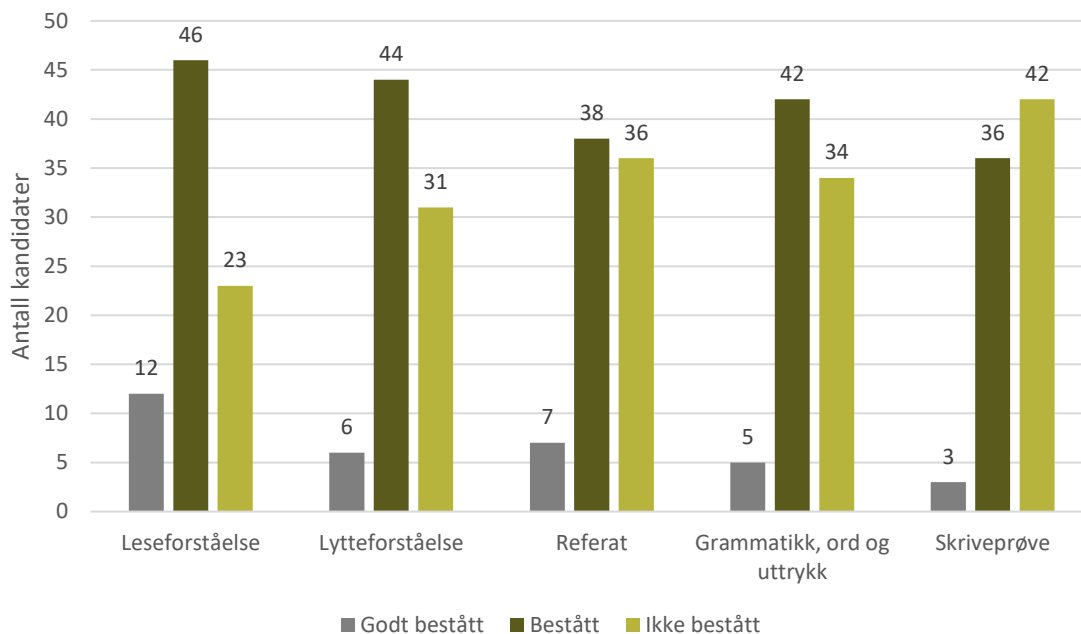
Det er relativt liten variasjon i kandidatenes prestasjoner på de ulike delprøvene, men det er enkelte tendenser, se figur 7.

Det synes blant annet å være slik at de fleste som oppnår «Bestått» eller «Godt bestått» på delprøvene i skriftlig framstilling (Skriveprøve i figur 7) og grammatikk, ord og uttrykk, gjerne også oppnår tilsvarende gode resultater på de andre delprøvene, men ikke motsatt.

Delprøven i skriftlig framstilling er dessuten den eneste delprøven hvor antallet informanter som stryker, er større enn antallet informanter som står.

Dette tyder på at delprøven i skriftlig framstilling og delprøven i grammatikk, ord og uttrykk er vanskelige delprøver sammenliknet med de andre delprøvene.

Figur 7 Fordeling av karakterer – alle delprøver – HN-testen

Kilder: Kompetanse Norge og Samfunnsøkonomisk analyse

4.3 Kun 16 prosent klarer kravet for opptak til høyere utdanning gjennom Norskprøven

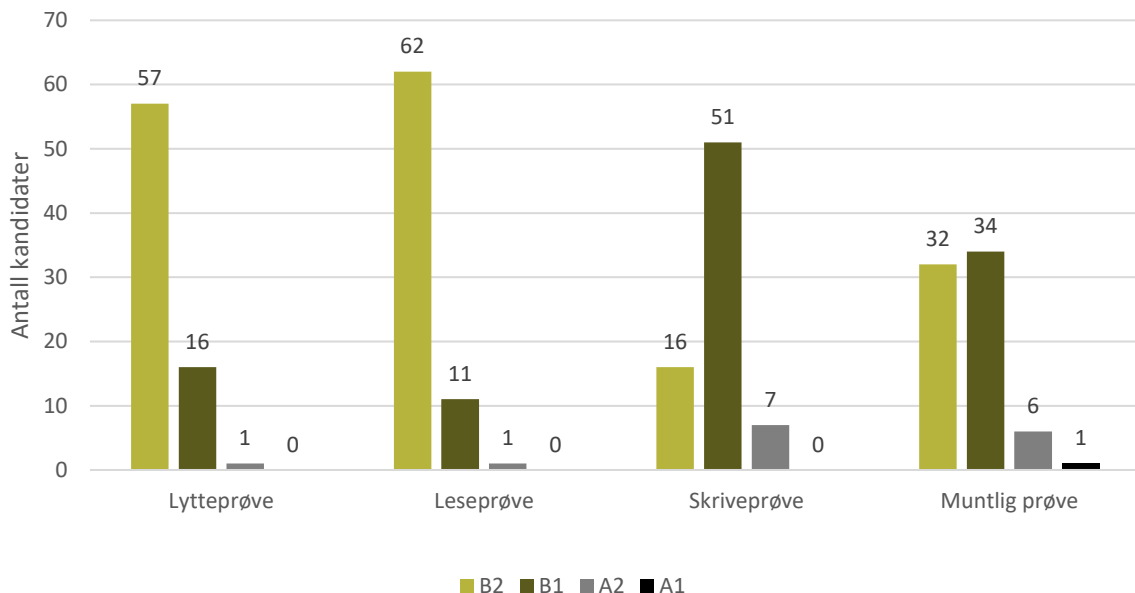
74 kandidater var meldt opp til Norskprøven, men én kandidat manglet fremmøte på en av delprøvene. Blant de 73 kandidatene som avla Norskprøven i sin helhet var det kun tolv kandidater som fikk B2 på alle delprøver og dermed oppnådde et resultat som gir mulighet for opptak til høyere utdanning. 61 kandidater klarte ikke kravet.

Dette tilsvarer en suksessrate på omtrent 16 prosent, den laveste blant de tre prøvene. At få klarer kravet for opptak gjennom Norskprøven, kan skyldes at prøven måler både nivå B1 og B2. Ettersom norskopplæring opp til nivå B2 må gjennomføres innenfor en ramme på 600 timer, vil kun en liten andel av deltakerne være på B2-nivå når de går opp til Norskprøven. Derfor kan det være mange informanter som er på et nivå under B2. Men, som vi viser i

delkapittel 4.4, var andelen informanter som klarte opptakskravet gjennom Norskprøven like liten i utvalget rekruttert fra universitetsmiljøene, slik at rekrutteringen alene ikke forklarer den lave beståttrenten. Det kan tyde på at opptakskravet for kandidater som avlegger Norskprøven er strengere enn opptakskravet på HN-testen, og klart strengere enn kravet for kandidater som avlegger Trinn 3-eksamen.

Figur 8 viser fordelingen av karakterene B2, B1, A2 og A1 mellom delprøvene. Det var 19 kandidater som akkurat ikke klarte kravet, med tre av fire delprøver vurdert til B2 og én av fire vurdert til B1 eller lavere.

Figur 8 Fordelingen av karakterer – Norskprøven – Alle kandidater

Kilder: Kompetanse Norge og Samfunnsøkonomisk analyse

Prøven i skriftlig framstilling (Skriveprøve i figur 8) var den delprøven med lavest antall informanter vurdert til B2, men den høyeste andelen vurdert til B1. Prøven i skriftlig framstilling synes derfor å være en viktig årsak til at mange av kandidatene ikke oppnår gode nok resultater for opptak til høyere utdanning.

Det samme kan til en viss grad sies om den muntlige delprøven. På denne prøven var det litt flere informanter som fikk B1 enn det var informanter som fikk B2.

4.4 Informantene avla ulike prøvepar

I resten av undersøkelsen fokuserer vi på informanter som gjennomførte eksamener i to eller flere prøveformer, fordelt på følgende utvalg:

Utvalg 1: 49 informanter avla både Trinn 3-eksamen og HN-testen,

Utvalg 2: 43 informanter avla både Trinn 3-eksamen og Norskprøven, og

Utvalg 3: 30 informanter avla både HN-testen og Norskprøven

Hver prøve er med andre ord representert i to utvalg hver. Det kan være nyttig å avdekke om det er tydelige forskjeller mellom disse utvalgene når det gjelder hvor mange som klarer kravet på de tre prøvene.

Utvalg 1: Trinn 3-eksamen og HN-testen:

88 prosent og **52** prosent

Utvalg 2: Trinn 3-eksamen og Norskprøven:

88 prosent og **16** prosent

Utvalg 3: HN-testen og Norskprøven:

23 prosent og **16** prosent

For to av prøvene, er andelen som klarer kravet identisk mellom utvalgene. På Trinn 3-eksamen og Norskprøven klarte henholdsvis 88 og 16 prosent av informantene kravet uavhengig av utvalg. Det er kun for HN-testen at andelen skiller seg mellom utvalgene. I Utvalg 1, var andelen 53 prosent, mens andelen var 23 prosent i Utvalg 3.

Variasjonen i andelen som klarer kravet i HN-testen kan skyldes sammensetningen av informanter i det enkelte utvalg.¹¹ Mens informantene i utvalg 1 og utvalg 2 var rekruttert fra en populasjon av universitetsstudenter og -ansatte, var informantene i utvalg 3 rekruttert fra en populasjon oppmeldt til Norskprøven B1/B2. Det er mulig at en del av informantene i utvalg 3 var på et lavere nivå enn B2, se delkapittel 4.3. En annen kilde til ulikhet mellom utvalgene er informantenes språkbakgrunn. I utvalg 1 var det relativt flere europeere med germansk språkbakgrunn, mens utvalg 3 hadde relativt flere informanter fra Midtøsten. Kandidater med germansk språkbakgrunn har ofte lettere for å lære seg norsk, hvilket kan bidra til å forklare prestasjonsforskjeller mellom de to utvalgene.

Mange av ulikhetene mellom utvalg 1 og utvalg 3, gjør seg også gjeldende mellom utvalg 2 og utvalg 3, som begge avla Norskprøven. Det ser imidlertid ikke ut til at disse ulikhetene har påvirket prestasjonene på Norskprøven, som er identisk i begge utvalg.

Det indikerer at variasjonen i prestasjoner mellom utvalg 1 og utvalg 3 ikke kan forklares av ulikheter mellom utvalgene alene.

Sett bort fra prestasjonene på HN-testen, presterer utvalgene veldig likt på den enkelte prøve, og vi kan konkludere med at vi har et rimelig godt grunnlag for videre sammenlikninger.

Det er likevel viktig å være klar over at små utvalgsstørrelser og potensiell tilfeldig variasjon behefter resultatene med noe økt usikkerhet.

¹¹ Se 3.1.2-3.1.5

5 Måler prøvene de samme ferdighetene?

I dette kapittelet vurderer vi i hvilken grad det eksisterer en positiv sammenheng mellom samme persons prestasjoner på ulike prøver. Med andre ord, vil kandidater som presterer godt på én prøve også prestere godt på en annen prøve?

Som beskrevet i kapittel 4 gir vår analyse, spesielt for Norskprøven og HN-testen, indikasjoner på at resultatene på delprøver i skriftlig framstilling skiller seg ut fra de andre delprøvene med en relativt høy andel ikke bestått. Det kan derfor være interessant å se nærmere på hvordan samsvaret mellom informanternes prestasjoner er mellom delprøvene i skriftlig framstilling. Ettersom det ikke stilles krav til resultat i muntlig prøve på HN-testen for opptak til høyere utdanning, er det også interessant å kontrollere for dette i sammenlikningen av de tre prøvene. Det er spesielt interessant sett i lys av at resultatene presentert i kapittel 4 viser at relativt få informanter klarte Norskprøvens muntlige delprøve. Vi har derfor lagt opp sammenlikningen slik at vi har vurdert samvariasjon for prøvene som helhet, prøvene med muntlige resultater utelatt, og delprøvene i skriftlig framstilling alene. Resultatene kan gi en forklaring på eventuelle forskjeller når vi ser på prøvene samlet.

Når vi så på samvariasjonen mellom delprøver i skriftlig framstilling, måtte vi, for Trinn 3-eksamen, benytte samlet resultat på de skriftlige delene, se kapittel 4.1 for en forklaring. For Norskprøven og HN-testen benyttet vi derimot resultatene fra delprøvene i skriftlig framstilling.

5.1 Samvariasjonen mellom Trinn 3-eksamen og HN-testen

49 kandidater avla både Trinn 3-eksamen og HN-testen. Drøyt halvparten av disse (25 kandidater, 51 prosent) klarte kravet for opptak til høyere utdan-

ning på begge testene. En høyere andel av kandidatene klarte kravet gjennom Trinn 3-eksamen enn gjennom HN-testen. Dette kan skyldes at opptakskravet for kandidater som avlegger HN-testen er strengere enn opptakskravet for kandidater som avlegger Trinn 3-eksamen, men det kan også være en indikasjon på at prøvene ikke tester eller vekter de samme ferdighetene likt.

Resultatene fra korrelasjonsanalysen tyder på at det er en positiv samvariasjon når det gjelder prestasjoner på prøvene i sin helhet (0,783). Det gjelder også når vi ser på delprøvene i skriftlig framstilling (0,699), og når vi utelukker Trinn 3-eksamens muntlige delprøve (0,598). Man skulle tro at korrelasjonen mellom prøvene var høyere når den muntlige delprøven på Trinn 3-eksamen utelukkes, siden det ikke stilles krav om muntlig delprøve for de som søker om opptak på grunnlag av HN-testen.

At graden av samvariasjon blir lavere når vi ser på delprøven i skriftlig framstilling kan være en konsekvens av at vi for Trinn 3-eksamen har vært nødt til å bruke samlet resultat for de skriftlige prøvene, som følgelig måler mer enn kun skriftlig framstilling. Det kan imidlertid også skyldes at kandidatene gjør det bedre på skriftlig del av Trinn 3-eksamen, enn de gjør på delprøven i skriftlig produksjon på HN-testen. I kapittel 4, viste vi resultater som tydet på delprøven i skriftlig framstilling på HN-testen var en vanskelig delprøve, relativt til de andre delprøvene. På Trinn 3-eksamen var det derimot flere som hadde gjort det meget godt. Det kan forklare hvorfor vi finner en lavere samvariasjon når vi sammenlikner HN-testens delprøve i skriftlig framstilling med samlet resultat på Trinn 3-eksamens skriftlige delprøver

De positive sammenhengene mellom prestasjoner på Trinn 3-eksamen og HN-testen er statistisk signifikante¹², også når den muntlige delprøven på Trinn 3-eksamen er utelukket, se tabell 2.

Tabell 2 Samvariasjon mellom Trinn 3-eksamen og HN-testen

	Korrelasjon	p-verdi
Samlet resultat	0,783	0,000
Muntlig utelukket	0,598	0,000
Skriveprøver	0,699	0,000

5.2 Trinn 3-eksamen og Norskprøven

43 kandidater gjennomførte både T3-testen og Norskprøven, men kun 7 kandidater klarte kravet for opptak til høyere utdanning på begge prøveformer. Det lave antallet skyldes at få informanter klarte kravet gjennom Norskprøven.

Resultatene fra korrelasjonsanalysen tyder på at det likevel eksisterer en positiv sammenheng mellom kandidatenes prestasjoner på de to prøvene.

Tabell 3 Samvariasjon mellom Trinn 3-eksamen og Norskprøven

	Korrelasjon	p-verdi
Samlet resultat	0,624	0,000
Muntlig utelukket	0,561	0,013
Skriveprøver	0,632	0,001

Vi finner en statistisk signifikant og relativt sterk positiv sammenheng mellom prøvene samlet og delprøvene i skriveferdigheter alene, men en noe svakere sammenheng når vi utelukker de muntlige delprøvene. Det kan tyde på at de muntlige prøvene er

mer like mellom språkprøvene, enn de andre delprøvene.

Det er interessant å se at samvariasjonen mellom skriftlig del på Trinn 3-eksamen og delprøven i skriftlig framstilling på Norskprøven er om lag like sterk som for samlet resultat. Det kan tyde på at informantenes prestasjoner på Norskprøvens delprøve i skriftlig framstilling kan forklare en stor del av informantenes samlede resultat.

5.3 Norskprøven og HN-testen

30 informanter avla Norskprøven og HN-testen. Av disse var det kun fire som klarte kravet for opptak til høyere utdanning gjennom begge prøvene.

Vi finner en noe lavere grad av samvariasjon mellom Norskprøven og HN-testen enn for de andre prøvene, men den er likevel positiv og statistisk signifikant. Det tyder på at en kandidats prestasjoner på én av prøvene henger sammen med samme kandidats prestasjoner på den andre prøven. Som i de andre sammenlikningene er sammenhengen noe svakere når vi utelukker den muntlige delprøven på Norskprøven, til tross for at dette i utgangspunktet var forventet å føre til økt likhet mellom prøvene.

Tabell 4 Samvariasjon mellom HN-testen og Norskprøven

	Korrelasjon	p-verdi
Samlet resultat	0,579	0,000
Muntlig utelukket	0,456	0,000
Skriveprøver	0,570	0,000

¹² Resultatet her (p-verdi < 0,05) tilsier at de ikke er uavhengige, og at det eksisterer en statistisk signifikant, positiv sammenheng mellom prestasjoner på de to språkprøvene.

I utgangspunktet kunne man også forventet at samvariasjonen mellom de to prøvene var høyere enn mellom de andre, siden begge prøvene har en vurderingsskala tilknyttet Rammeverket.

Sannsynligvis skyldes den noe lavere samvariasjonen et relativt lite utvalg og prøvenes vurderingsskalaer. Den høyeste rangeringen på Norskprøven tilsvarer den nest laveste rangeringen på HN-testen. Informantene blir derfor typisk ulikt rangert, noe som fører til at vi sannsynligvis undervurderer den faktiske samvariasjonen mellom de to prøvene.

Samvariasjonen er imidlertid ikke å regne som for lavt, og vi konkluderer med at det eksisterer en statistisk signifikant og positiv sammenheng mellom prestasjoner på de to prøvene.

6 Hvor godt er samsvaret mellom prøvene gitt dagens opptaksregler?

I kapittel 5 så vi på samvariasjonen mellom prestasjoner på de tre språkprøvene og fant at det var statistisk signifikante, positive sammenhenger mellom prestasjoner på alle prøver, både når vi så prøvene under ett, når vi ekskluderte eventuelle muntlige delprøver og konsentrerte oss om delprøvene i skriftlig framstilling. Det tyder på at prøvene sett under ett måler om lag de samme ferdighetene i norsk. Det betyr imidlertid ikke at opptakskravene er satt på en måte som sikrer at kandidater har like store eller små muligheter for opptak til høyere utdanning uavhengig av hvilken språkprøve de avlegger.

I dette kapittelet vurderer vi språkkravene for opptak til høyere utdanning. Formålet er å vurdere i hvilken grad dagens opptakskrav sikrer enighet mellom opptakskravene på de tre prøvene. Med enighet mener vi samsvar, eller ekvivalens.

6.1 Dagens opptakskrav fører til lav grad av enighet mellom Trinn 3-eksamen og HN-testen

49 informanter avla både Trinn 3-eksamen og HN-testen.

Drøyt halvparten av disse (25 informanter, 51 prosent) klarte kravet for opptak til høyere utdanning på begge testene. 18 av informantene (36 prosent)

klarte kravet for opptak til høyere utdanning gjennom Trinn 3-eksamen, men ikke gjennom HN-testen. Det var kun én informant (2 prosent) som klarte kravet gjennom HN-testen, men ikke Trinn 3-eksamen. Fem informanter (10 prosent) klarte ikke kravet hverken på Trinn 3-eksamen eller HN-prøven.

Med dagens opptaksregler er det med andre ord enighet i bedømmingen av 30 av 49 informanter. Det gir en observert enighet i utvalget på 61,5 prosent.

En enighet på 50 prosent kan sies å være fullstendig tilfeldig. Her er enigheten noe større, men den kan ikke sies å være sterk.

Cohens kappa (κ) er et statistisk mål på enighet, hvor det tas hensyn til at den observerte enigheten kan være tilfeldig (Cohen, 1960)¹³. Målet gir et anslag på hvor tilfeldig den observerte enigheten er. Vi finner at $\kappa = 0,187$, som tolkes som en veldig svak enighet (Landis & Koch, 1977). κ -estimatet er signifikant på signifikansnivå 0.05, og vi kan konkludere med at opptakskravene gir statistisk signifikant enighet, men at enigheten er svak.

Dagens opptaksregler sikrer likevel at et knapt flertall av informantene i utvalget blir likt behandlet med hensyn til opptak til høyere utdanning, men at en relativt stor andel informanter ville fått et annet resultat

Tabell 5 Enighet i vurderingen av kandidater som gjennomførte Trinn 3-eksamen og HN-testen

T3	HN	Klarer kravet	Klarer ikke kravet	Totalt
Klarer kravet		25 (51 %)	18 (36 %)	43 (88%)
Klarer ikke kravet		1 (2%)	5 (10%)	6 (12%)
Totalt		26 (53%)	23 (47%)	49 (100%)

¹³ Se avsnitt 2.2 for en mer detaljert presentasjon.

dersom de hadde tatt den andre språkprøven, alt annet likt.

Hele 18 kandidater klarte kravet gjennom Trinn 3-eksamen, men ville ikke ha klart kravet gjennom HN-testen. Når dette gjelder over en tredjedel av informantene kan det være en indikasjon på at opptakskravene er satt på en måte som diskriminerer kandidater som avlegger HN-testen.

6.2 Dagens opptakskrav fører til svært lav enighet mellom Trinn 3-eksamen og Norskprøven

42 informanter avla både Trinn 3-eksamen og Norskprøven. Kun 7 (16 prosent) av disse klarte kravet for opptak til høyere utdanning på begge testene, se tabell 6. 5 informanter (12 prosent) klarte ikke kravet hverken på Trinn 3-eksamen eller Norskprøven. De to prøvene var dermed enige i 12 av 42 tilfeller. 28 prosent av informantene fikk altså samme utfall uavhengig av om de tok Trinn 3-eksamen eller Norskprøven.

30 informanter klarte kravet gjennom Trinn 3-eksamen, men ikke gjennom Norskprøven. Ingen kandidater klarte kravet gjennom Norskprøven uten også å klare kravet gjennom Trinn 3-eksamen. 72 prosent av informantene behandles med andre ord ulikt slik opptakskravene er satt i dag – de klarer ikke kravet hvis de tar Norskprøven, men klarer det hvis de tar Trinn 3-eksamen.

Slik opptakskravene er satt, er det flere informanter som behandles ulikt, enn det er informanter som får samme utfall uavhengig av hvilken prøve som avlegges. Cohens kappa, κ , er lik 0,049, som er svært lavt. Den lille enigheten vi observerer er heller ikke statistisk signifikant.

Det er viktig å være klar over at utvalgene er relativt små, som bidrar til at resultatene er beheftet med høy usikkerhet. Vi kan likevel si at vi finner klare tegn til at dagens opptakskrav fører til at mange informanter som klarer kravet gjennom Trinn 3-eksamen, ikke ville ha klart kravet gjennom Norskprøven. Motsatt, synes det å være slik at mange kandidater som i dag går opp til Norskprøven uten å klare kravet, ville ha klart kravet hadde de hatt muligheten til å gå opp til Trinn 3-eksamen.

6.3 Opptakskravene sikrer imidlertid høy grad av enighet mellom HN-testen og Norskprøven

30 informanter avla både HN og Norskprøven, men kun 4 informanter (13,3 %) klarte kravet for opptak til høyere utdanning på begge prøvene, se tabell 7.

25 informanter (83,3 %) klarte ikke kravet på noen av de to prøvene, mens én informant (3,3 %) klarte kravet på Norskprøven, men ikke på HN-testen.

Opptakskravene ga dermed samme vurdering med hensyn til opptak til høyere utdanning for 29 av 30

Tabell 6 Enighet i vurderingen av kandidater som gjennomførte Trinn 3-eksamen og Norskprøven

Norskprøven T3	Klarer kravet	Klarer ikke kravet	Totalt
Klarer kravet	7 (16 %)	30 (72 %)	37 (88 %)
Klarer ikke kravet	0 (0 %)	5 (12 %)	5 (12 %)
Totalt	7 (16 %)	35 (84 %)	42 (100 %)

Tabell 7 Enighet i vurderingen av kandidater som gjennomførte HN-testen og Norskprøven

Norskprøven			
HN	Klarte kravet	Klarte ikke kravet	Totalt
Klarte kravet	4 (13,3 %)	0 (0 %)	4 (13,3 %)
Klarte ikke kravet	1 (3,3 %)	25 (83,3 %)	26 (86,6 %)
Totalt	5 (16,6 %)	25 (83,3 %)	30 (100 %)

informanter (96,6 prosent). Enigheten mellom opptakskravene i utvalget synes dermed å være svært godt.

Inntrykket bekreftes når vi beregner utvalgets κ -verdi, som er på hele 0,869, er signifikant på signifikansnivå 0,05. Det indikerer sterk og ikke-tilfeldig enighet mellom opptakskravene satt for HN-testen og Norskprøven.

Den klart viktigste forklaringen på den høye enigheten i dette utvalget er tilfeller hvor informantene ikke klarer noen av opptakskravene. Isolert sett tyder det store antallet informanter som ikke klarte opptakskravet gjennom disse to prøvene på at opptakskravet som er satt for HN-testen og Norskprøven, er betydelig strengere enn opptakskravet satt for Trinn 3-eksamen.

I delkapittel 4.4 viste vi at informantene i dette utvalget i gjennomsnitt gjorde det dårligere på HN-testen enn de andre informantene som avla HN-testen. Vi fant at dette ikke kunne forklares av ulikheter mellom utvalgene alene. Det viktige er uansett opptakskravene. Årsaken til hvorfor informantene ikke klarer opptakskravet på én prøve er mindre interessant, dersom de klarer opptakskravene på de andre prøvene. Ser vi resultatene presentert i 6.1 til 6.3 under ett, viser det seg at det uansett utvalg er en lavere andel som klarer opptakskravene på HN-testen og Norskprøven enn det er som klarer opptakskravet på Trinn 3-eksamen.

6.4 De enkelte delprøvene ser ikke ut til å påvirke graden av enighet

I kapittel 5 viste vi at graden av korrelasjon mellom en kandidats prestasjoner på én av språkprøvene og samme kandidats prestasjoner på en annen språkprøve varierte noe mellom hvorvidt vi så på prøvene under ett, med eventuelle muntlige delprøver utelatt eller om vi så på delprøvene i skriftlig framstilling alene.

Vi undersøkte også om enighetene ble påvirket dersom vi utelukket de muntlige prøvene fra opptaksgrunnlaget, eller dersom opptak kun ble vurdert på resultater fra delprøvene i skriftlig framstilling.

Eventuelle forskjeller i enighet ved slike endringer kan bidra til å tydeliggjøre årsaken til hvorfor samsvaret er såpass lavt mellom enkelte av dagens opptakskrav.

Vi finner imidlertid at å utelate de muntlige delprøvene fra vurderingen, eller å basere seg på de skriftlige prøvene alene, ikke påvirker enighetene som er presentert i 6.1-3 i nevneverdig grad.

7 Hvilke opptakskrav kan gi en høyere grad av enighet?

I dette kapittelet vurderer vi om endringer i opptakskravene kan føre til likebehandling av kandidater uavhengig av hvilken språkprøve de avlegger.

I kapittel 4 viste vi klare indikasjoner på at opptakskravet på Norskprøven er strengere enn opptakskravet på HN-testen, og klart strengere enn på Trinn 3-testen. Det var bare én kandidat som klarte opptakskravet gjennom HN-testne og Norskprøven, uten også å klare kravet gjennom Trinn 3-eksamen. Derimot klarte flertallet av informantene kravet på Trinn 3-eksamen, uten å klare det på HN-testen og Norskprøven. Vi fant at dette ikke kunne forklares av ulikheter mellom utvalgene alene.

I kapittel 6 viste vi at det fører til særdeles svak enighet mellom opptakskravet satt til Trinn 3-eksamen og opptakskravene satt til henholdsvis Norskprøven og HN-testen. Det lave antallet som klarte kravet gjennom de to sistnevnte testene, førte på sin side til at enigheten mellom opptakskravene satt til HN-testen og Norskprøven var høy og klart signifikant.

Fordi en stor del av uenigheten mellom opptakskravene skyldes at mange klarer Trinn 3-kravet, og få klarer de andre kravene, kan enigheten mellom opptakskravene hypotetisk styrkes gjennom å gjøre det lettere å klare kravet på de andre prøvene.

Nivåene, og opptakskravet, på Norskprøven og HN-testen er kriteriebaserte og følger nivåene i Rammeverket. Gitt kriteriene, bør ikke opptaksgrensene settes annerledes enn i dag. Oppfølgingsstudien (Carlsen, 2008), viser dessuten at nivå B2 bør være et minimumskrav for opptak til høyere utdanning. Av faglige grunner bør ikke kravet settes lavere enn dette, for å sikre at kandidatene har tilstrekkelige språkferdigheter til at de klarer seg i videre studier. Oppfølgingsstudien fant også at kandidater med E (og D) klarer seg dårlig i høyere utdanning, hvilket

tyder på at det eksisterer gode grunner til å vurdere et strengere opptakskrav på Trinn 3-eksamen.

Vi har derfor vurdert om endret opptakskrav på Trinn 3-eksamen kan føre til høyere grad av enighet med HN-testen og Norskprøven hver for seg.

7.1 Et strengere krav på Trinn 3-eksamen er nødvendig for å sikre at det er like lett eller vanskelig å klare opptakskravet uavhengig av hvilken prøve som avlegges

Gitt dagens opptakskrav på HN-testen, vil strengere krav på Trinn 3-eksamen føre til høyere grad av enighet mellom de to prøvene, se tabell 8.

Hvis opptakskravet på Trinn 3-eksamen settes til C eller B vil en høyere enighetsgrad oppnås. Dersom kravet settes lik C oppnås en prosentuell enighet på 75 prosent, med en tilhørende $\kappa = 0,49$. Det er en klar forbedring fra i dag. Karakteren B gir imidlertid den høyeste og statistisk sett mest robuste enigheten, 81,6 prosent og $\kappa = 0,63$. En κ -verdi på 0,63 kan sies å indikere en substansiell enighet mellom opptakskravene. Dette er klart bedre enn i dag, og den høyeste og sterkeste enigheten som kan oppnås i våre data.

Hypotetisk er det mulig å oppnå en noe høyere grad av enighet mellom opptakskravene på Trinn 3-eksamen og HN-testen dersom det samtidig (som det kreves B på Trinn 3-eksamen) kreves minst én delprøve godt bestått på HN-testen, men det eksisterer ikke en rasjonell årsak for en slik endring.

Tabell 8 - Prosentvis enighet og kappa ved ulike krav til Trinn 3-eksamen

Trinn 3-eksamen:		E	D	C	B	A
HN-testen, Bestått	%	61,3	61,3	75,5	81,6	63,2
	κ	0,18	0,18	0,49	0,63	0,29
Norskprøven, B2	%	27,9	32,6	46,5	67,4	81,4
	κ	0,05	0,07	0,15	0,29	0,22

Kilder: Kompetanse Norge og Samfunnsøkonomisk analyse

Enigheten mellom Trinn 3-eksamen og Norskprøven kan også styrkes ved å sette et strengere krav for opptak til høyere utdanning på Trinn 3-eksamen, se tabell 8.

Den høyeste prosentuelle enigheten mellom Trinn 3-eksamen og Norskprøven oppnås dersom kravet på Trinn 3-eksamen settes til karakteren A. Med et slikt krav ville opptakskravene ha vært enige i 81,4 prosent av tilfellene. Imidlertid vil et krav satt til C eller B også medføre en relativt kraftig økning i graden av enighet. Av disse, gir karakteren B den høyeste prosentuelle enigheten (67,5 prosent), og den sterkeste κ -verdien, selv om denne fortsatt vil være relativt lav.

7.2 Anbefaling

Vi har sett at dagens opptakskrav ikke sikrer at det er like lett eller vanskelig, å klare kravet for opptak til høyere utdanning uavhengig av hvilken prøve som legges til grunn, i hovedsak fordi opptakskravet på Trinn 3-eksamen er satt for mildt sammenliknet med opptakskravene på HN-testen og Norskprøven.

På bakgrunn av dette, vurderte vi i hvilken grad et strengere opptakskrav på Trinn 3-eksamen ville kunne føre til økt enighet mellom opptakskravene.

Da vi så på enigheten mellom opptakskravene satt på HN-testen og Trinn 3-eksamen, viste resultatene at denne ville bli klart bedre dersom kravet på Trinn 3-eksamen ble satt karakteren B.

For enigheten mellom opptakskravene satt på Norskprøven og Trinn 3-eksamen, viste resultatene at å sette kravet på Trinn 3-eksamen til karakterene B eller A, ville ført til en klart bedre enighet.

Mens karakteren A gir den høyeste graden av enighet mellom Trinn 3-eksamen og Norskprøven, forbedrer den ikke enigheten mellom Trinn 3-eksamen og HN-testen nevneverdig sammenliknet med dagens situasjon. Imidlertid vil det å endre opptakskravet på Trinn 3-eksamen til karakteren B, føre til en mer rettferdig behandling av kandidater som søker opptak med grunnlag i henholdsvis Trinn 3-eksamen og HN-testen. Den prosentuelle enigheten mellom Trinn 3-eksamen og Norskprøven vil være litt lavere enn dersom kravet var satt til karakteren A, men κ -verdien indikerer at vi i større grad kan være sikre på at det vi observerer ikke er tilfeldig.

Med et opptakskrav satt til karakteren B, ville 43 av 103 informanter som avla Trinn 3-eksamen, fortsatt ha klart kravet. Det vil dermed fortsatt være en klart større andel som klarer kravet gjennom Trinn 3-eksamen enn gjennom Norskprøven eller HN-testen. Anbefalingen om å endre opptakskrav fra karakteren E til karakteren B ser dermed ikke ut til å være for streng.

Vår anbefaling er derfor å sette et strengere krav for opptak til kandidater som avlegger Trinn 3-testen. Basert på tilgjengelige data vil den høyeste enigheten mellom de tre opptakskravene oppnås dersom dette kravet settes til karakteren B. Et slikt karakterkrav vil føre til en mer rettferdig behandling av kandidater som søker opptak, uavhengig av hvilken prøve de har avlagt.

Dersom det eksisterer faglige eller andre årsaker til at dette kravet anses som for strengt, er vår vurdering også at et krav satt til karakteren C, vil være en klar, om enn ikke like sterk, forbedring som fører til at færre kandidater forskjellsbehandles enn i dag.

8 Omregninger til karakterer fra norsk videregående skole

Så langt har vi sett at dagens opptakskrav ikke sikrer at det er like lett, eller vanskelig, å klare kravet for opptak til høyere utdanning uavhengig av hvilken prøve som legges til grunn. Resultatene viser at dagens opptakskrav på Trinn 3-eksamen er satt for lavt, og at det fører til at mange kandidater som klarer kravet gjennom Trinn 3-eksamen, ikke ville klare kravet for opptak gjennom de andre prøvene.

I dette kapittelet vurderer vi i hvilken grad omregningen av prøveresultater til karakterer fra norsk videregående skole gir lik uttelling for ferdigheter på tilsvarende nivå, blant annet ved å trekke på resultatene fra foregående kapitler.

Dersom dagens omregningstabell sikrer at ferdigheter på tilsvarende nivå får den samme uttellingen, vil vi forvente å finne at informantene får den samme karakteren fra norsk videregående skole etter omregning av sine prøveresultater, uavhengig av hvilken språkprøve som avlegges.

8.1 Informantenes resultater etter omregning til karakterer fra norsk videregående skole

Omregningstabellen brukt til omregning av prøveresultater til karakterer i norsk videregående skole, er vist i tabell 9. Med unntak av Norskprøven, hvor det beste mulige resultatet (B2 på alle fire delprøver) regnes om til karakteren 2, og Trinn 3-eksamen, hvor ingen resultater regnes om til karakteren 5, er alle karakterer langs skalaen mulige utfall etter omregning.

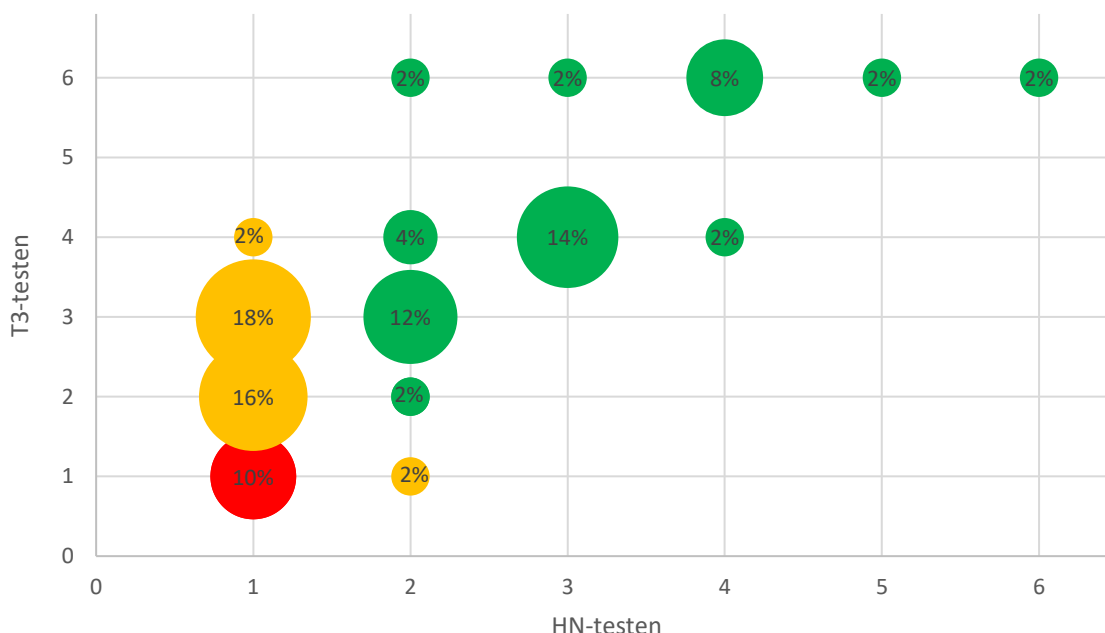
I vårt utvalg er det få informanter som får den samme karakteren etter omregning av sine prøveresultater. Kun 31 prosent av informantene fikk den samme omregningen uavhengig av hvilken prøve de avla, og 90 prosent av disse tilfellene var informanter som avla, og strøk, på Norskprøven og HN-testen.

Tabell 9 - Omregning av prøveresultater til karakterer i norsk videregående skole

Karakter i norsk videregående skole	2	3	4	5	6
HN-testen, karakter (dagens ordning)	Bestått på alle delprøver	Bestått, 1 delprøve godt bestått	Bestått, 2 delprøver godt bestått	Godt bestått, 3-4 delprøver godt bestått	Godt bestått på alle delprøver
HN-testen, poengsum (gammel ordning)	-	450-499	500-549	550-599	600 -
Trinn 3 i norsk, bokstav-karakter	D-E	C	B	-	A
Norskprøven	B2 på alle fire delprøver	-	-	-	-

Kilde: Samordna opptak

Figur 9 Resultater på Trinn 3-eksamen og HN-testen etter omregning. Tall i bobler viser andelen av informantene som fikk den enkelte resultatkombinasjon. Grønn: Klarte kravet på begge prøver. Gul: Klarte kravet på én av prøvene. Rød: Klarte ikke kravet på noen av prøvene.

Kilder: Kompetanse Norge og Samfunnsøkonomisk analyse

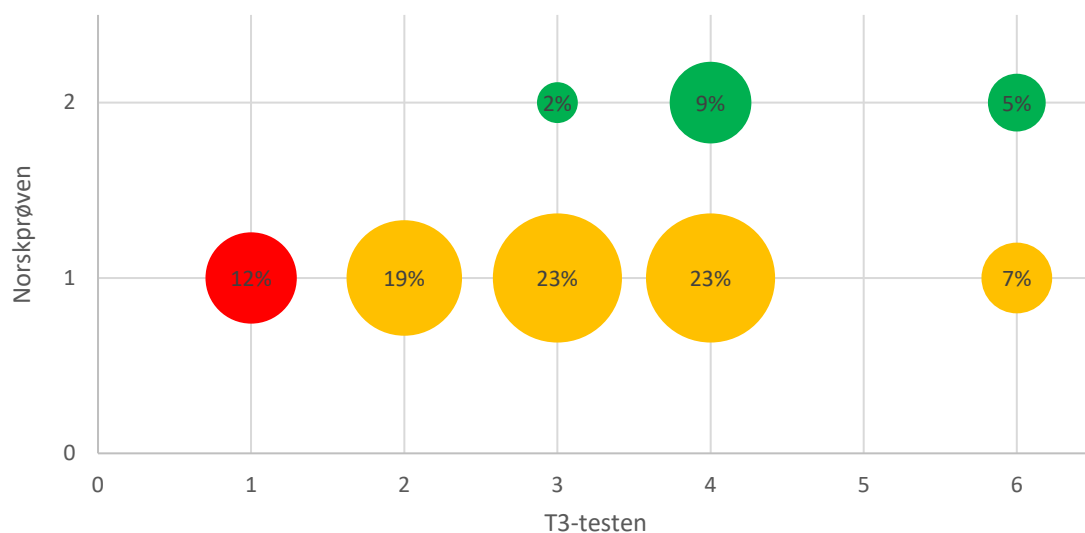
I figur 9 viser vi hvilke karakterer informantene som avla Trinn 3-eksamen og HN-testen fikk, etter omregning til karakterskalaen fra norsk videregående skole. Størrelsen på hver enkelt boble viser hvor mange prosent som fikk den enkelte karakterkombinasjon etter omregning. I utvalget var det kun 16 prosent som fikk samme karakter på begge prøvene etter omregning. Hele 80 prosent får en høyere karakter gjennom Trinn 3-eksamen enn gjennom HN-testen. Kun fire prosent ville fått en høyere karakter basert på avlagt HN-test enn på avlagt Trinn 3-eksamen. Det tyder på at omregningstabellen gir høyere uttelling for prestasjoner på Trinn 3-eksamen enn for ellers like prestasjoner på HN-testen.

Når vi ser på omregningen av resultater for informantene som avla Trinn 3-eksamen og Norskprøven, ser vi de samme tendensene til at informantene får bedre uttelling gjennom Trinn 3-eksamen

enn gjennom andre prøver, se figur 10. Det er avslørende at ingen av informantene som får B2 på alle delprøver, og dermed får sitt Norskprøveresultat regnet om til karakteren 2, også får karakteren 2 gjennom omregningen av Trinn 3-resultat. Faktisk får hele 88 prosent av informantene bedre uttelling gjennom Trinn 3-eksamen enn gjennom Norskprøven. Det er ofte snakk om mer enn én karakter bedre uttelling. For eksempel får syv prosent av kandidatene karakteren 6 gjennom omregning av Trinn 3-eksamen, uten å ha bestått Norskprøven på nivå B2, se figur 10.

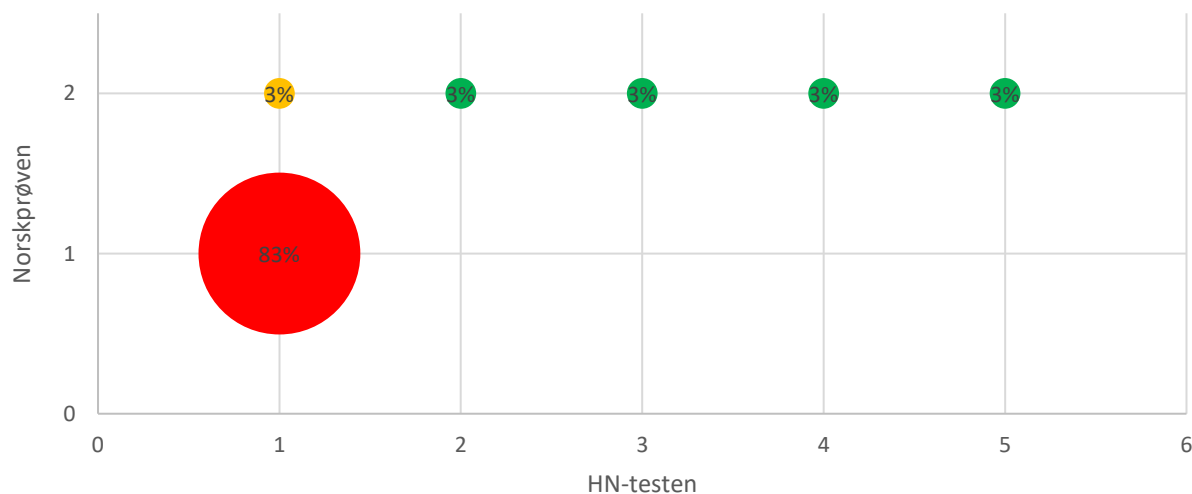
Ser vi resultatene etter omregning fra Trinn 3-eksamen samlet for begge utvalgene finner vi at 85 prosent av informantene får bedre uttelling av sine Trinn 3-resultater, enn av sine resultater på Norskprøven og HN-testen.

Figur 10 Resultater på Trinn 3-eksamen og Norskprøven etter omregning. Tall i bobler viser andelen av informantene som fikk den enkelte resultatkombinasjon. Grønn: Klarte kravet på begge prøver. Gul: Klarte kravet på én av prøvene. Rød: Klarte ikke kravet på noen av prøvene.

Kilder: Kompetanse Norge og Samfunnsøkonomisk analyse

Figur 11 Resultater på HN-testen og Norskprøven etter omregning. Tall i bobler viser andelen av informantene som fikk den enkelte resultatkombinasjon. Grønn: Klarte kravet på begge prøver. Gul: Klarte kravet på én av prøvene. Rød: Klarte ikke kravet på noen av prøvene.

Kilder: Kompetanse Norge og Samfunnsøkonomisk analyse

En grunn til at så få informanter får det samme resultatet etter omregning fra Trinn 3-eksamen og Norskprøven, er sannsynligvis at Norskprøvens høyeste nivå, B2 på alle delferdigheter, er satt til å tilsvare karakteren 2 fra norsk videregående skole. Det fører til at det per definisjon ikke er mulig å oppnå en høyere karakter gjennom Norskprøven i dag. Bestått på HN-testen er også satt til å tilsvare karakteren 2, men det er mulig å oppnå én eller flere delprøver godt bestått. Det fører til at det er mulig å differensiere prestasjoner også over dette nivået, og ulikhetene i uttelling mellom Trinn 3-eksamen og HN-testen er derfor noe mindre enn mellom Trinn 3-eksamen og Norskprøven. Det fører imidlertid til at det oppstår ulikheter i uttellingen når vi sammenlikner HN-testen og Norskprøven, se figur 11.

8.1.1 Dagens omregningstabell sikrer *ikke* lik uttelling for ellers like ferdigheter

Vi har sett at få informanter får samme resultat etter omregning til karakterer fra norsk videregående skole. Kun én av tre informanter får den samme uttellingen uavhengig av hvilken språkprøve hun har avlagt. Det tyder på at dagens omregningstabell ikke sikrer lik uttelling for ellers like ferdigheter, uavhengig av hvilken prøve som avlegges.

Resultatene viser at informantenes prestasjoner på Norskprøven, og til en viss grad også HN-testen, får dårlig uttelling sammenliknet med deres resultater fra Trinn 3-eksamen. Det avslører en diskriminering av kandidater som avlegger Norskprøven og HN-testen. Hele 85 prosent av informantene, får bedre uttelling gjennom omregning av Trinn 3-resultater enn gjennom omregning av resultater fra de andre to prøvene.

I dag likestilles opptakskravene på de tre språkprøvene ved omregning til karakterer fra norsk videregående. En kandidat som akkurat klarer opptaks-

kravet på den respektive prøve, får sitt resultat regnet om til karakteren 2 fra norsk videregående skole.

Vi finner ingen støtte i våre data for at prestasjoner lik B2 på Norskprøven og Bestått på HN-testen bør sidestilles med E fra Trinn 3-eksamen og bli regnet om til karakteren 2 fra norsk videregående skole. I kapittel 4 så vi at det var flere informanter som klarte kravet på Trinn 3-eksamen, enn det var informanter som klarte kravet på HN-testen, og langt flere enn det var som klarte kravet på Norskprøven. I kapittel 6 så vi at dette førte til at enigheten mellom opptakskravet satt på Trinn 3-eksamen og de andre opptakskravene var lav og tilfeldig. I kapittel 7 så vi at enigheten, samlet sett, ble klart bedre dersom Trinn 3-kravet settes strengere og mer på linje med de andre to.

Resultatene viser altså at det å likestille resultatene Bestått og B2 på alle delprøver med resultatet E på Trinn 3-testen ved omregning til karakterer fra norsk videregående, ikke gir lik uttelling for ferdigheter på tilsvarende nivå.

Dette taler for at resultatene Bestått og B2 på alle delprøver på henholdsvis HN-testen og Norskprøven bør få større uttelling ved omregning enn det de gjør i dag.

I samsvarsanalysen fant vi klar støtte for at prestasjoner lik B2 og Bestått bør sidestilles med prestasjoner lik B på Trinn 3-eksamen. Med dagens omregningstabell, tilsvarer B karakteren 4 fra karakter-skalaen 1-6. Gitt vårt anbefalte opptakskrav, bør derfor prestasjoner lik B2 på Norskprøven og Bestått på HN-testen sidestilles med B på Trinn 3-eksamen, og regnes om til karakteren 4.

9 Oppsummering

I denne undersøkelsen har vi sammenliknet resultater fra ulike prøver i norsk språk som gir grunnlag for opptak til høyere utdanning for søkere med utenlandsk utdanning, kalt henholdsvis Trinn 3-eksamen, HN-testen og Norskprøven. Undersøkelsen hadde to formål:

- 1) Å undersøke om norskkravet utdanningsmyndighetene stiller for opptak til høyere utdanning, er like vanskelig eller lett uavhengig av hvilken språkprøve man avlegger.
- 2) Å undersøke om omregningen av resultater fra språkprøvene til norsk karakterskala 1-6 gir lik uttelling for ferdigheter på tilsvarende nivå

Undersøkelsens datagrunnlag bestod av resultater fra 136 informanter som hver avla to språkprøver.

For å undersøke om norskkravene er like vanskelige eller lette uavhengig av hvilken språkprøve man avlegger var det viktig å først kunne fastslå om det fantes en sammenheng mellom en kandidats prestasjoner på én prøve og samme kandidats prestasjoner på én annen prøve – altså hvorvidt det så ut til å være slik at kandidater som gjør det godt på én prøve også gjør det godt på en annen prøve.

Vi gjorde dette ved å studere hvordan informantenes prestasjoner samvarierer mellom de to prøvene de har avlagt. Vi la til grunn at eventuell samvariasjon skyldes informantenes ferdigheter og prøvenes konstrukt. Fordi prøvene vurderes etter tre ulike skalaer, benyttet vi Spearmans korrelasjonskoeffisienter til dette. Metoden er velegnet til rangerte data, som her.

Vi fant at det var statistisk signifikante, positive sammenhenger mellom kandidatenes prestasjoner på alle tre prøver. Resultatene er vist i kapittel 5. Det

tydet på at prøvene tester om lag de samme ferdighetene. Dette resultatet ga oss et godt grunnlag for å undersøke enigheten mellom opptakskravene satt av Kunnskapsdepartementet, med andre ord hvorvidt det er like vanskelig eller lett å klare kravet i norsk språk for opptak til høyere utdanning uavhengig av hvilken prøve som avlegges.

For å vurdere enigheten undersøkte vi både den observerte enigheten, målt som andelen av informantene som fikk det samme utfallet (klarer kravet, klarer ikke kravet) uavhengig av hvilke prøver som ble lagt til grunn, og Cohens kappa, κ . Sistnevnte er en statistisk metode som lar oss ta hensyn til at den observerte enigheten kan være tilfeldig. For en mer detaljert beskrivelse, se delkapittel 2.2.

Resultatene viste at dagens opptakskrav er strengere for kandidater som dokumenterer sine norskerdigheter ved enten HN-testen eller Norskprøven enn for kandidater som avlegger Trinn 3-eksamen. Et fåtall av undersøkelsens informanter klarer opptakskravet gjennom disse testene uten også å klare det gjennom Trinn 3-eksamen, mens en stor andel av informantene klarte opptakskravet gjennom Trinn 3-eksamen uten å klare det gjennom de to andre språkprøvene. Den observerte enigheten mellom Trinn 3-eksamen og de to andre prøvene, ble funnet å være særdeles lav og i relativt stor grad tilfeldig. Enigheten mellom HN-testen og Norskprøven var på sin side høy og klart ikke-tilfeldig.

Vi vurderte deretter om det fantes andre opptakskrav på Trinn 3-eksamen som kunne føre til høyere enighet. Vi la til grunn at det ikke eksisterer rasjonelle årsaker til å endre dagens opptakskrav på HN-testen og Norskprøven.

Basert på tilgjengelige data, vil den høyeste enigheten mellom de tre opptakskravene oppnås dersom

opptakskravet på Trinn 3-eksamen settes til karakteren B eller høyere. Et slikt karakterkrav vil føre til en mer rettferdig behandling av kandidater som søker opptak til høyere utdanning, uavhengig av hvilken prøve de har avlagt.

Vår anbefaling er derfor å sette et strengere krav for opptak til kandidater som avlegger Trinn 3-testen, og at dette kravet bør være karakteren B.

Dersom det eksisterer faglige eller andre årsaker til at dette kravet anses som for strengt, er vår vurdering også at et krav satt til karakteren C eller høyere, vil være en klar, om enn ikke like sterk, forbedring som fører til at færre kandidater forskjellsbehandles enn i dag.

Vi undersøkte også hvordan resultater fra språkprøvene regnes om til karakterer fra norsk videregående skole, og fant at det var få informanter som fikk den samme karakteren etter omregning til karakterer fra norsk videregående uavhengig av hvilken prøve som avlegges.

Det var spesielt informantenes prestasjoner på Norskprøven og HN-testen, som fikk dårlig uttelling sammenliknet med informantenes prestasjoner på Trinn 3-eksamen. Hele 85 prosent av informantene får bedre uttelling gjennom omregning av Trinn 3-resultater enn gjennom omregning av resultater fra de andre to prøvene. Det avslører en diskriminering av kandidater som avlegger Norskprøven og HN-testen.

I dag likestilles opptakskravene på de tre språkprøvene ved omregning til karakterer fra norsk videregående. Vi finner ingen støtte i våre data for at prestasjoner lik B2 på Norskprøven og Bestått på HN-testen, bør sidestilles med E fra Trinn 3-eksamen og bli regnet om til karakteren 2 fra norsk videregående

skole. Det gir ikke lik uttelling for ferdigheter på samme nivå.

Det taler for at resultatene Bestått og B2 på alle delprøver på henholdsvis HN-testen og Norskprøven bør få bedre uttelling ved omregning enn det de gjør i dag.

I undersøkelsen av enighet (se kapittel 6 og 7), fant vi klar støtte for at prestasjoner lik B2 og Bestått bør sidestilles med prestasjoner lik B på Trinn 3-eksamen. Med dagens omregningstabell, tilsvarer B karakteren 4 fra karakterskalaen 1-6. Gitt vårt anbefalte opptakskrav, bør derfor prestasjoner lik B2 på Norskprøven og Bestått på HN-testen sidestilles med B på Trinn 3-eksamen, og regnes om til karakteren 4 fra norsk videregående skole.

10 Referanser

- Andersen, R. O. (2006). Korrelasjonsundersøkelsen 2006. Sammenlikning av opptakskravene til høyere utdanning som gjelder for Trinn 3-eksamen i norsk og Test i norsk - høyere nivå. Bergen: Nasjonalt fagråd for norsk som andrespråk og Norsk språkttest.
- Carlsen, C. (2008). Oppfølging av utenlandske studenter. Korrelasjonsundersøkelse av opptakskrav i norsk, Test i Norsk - høyere nivå og Trinn 3-eksamen. Fase 2. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Cohen, J. (1960). A coefficient of agreement for nominal scales. Educational and psychological measurement(20.1), ss. 37-46.
- Finansdepartementet. (2017). Meld.St. 29 (2016-2017) - Perspektivmeldingen 2017. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-29-20162017/id2546674/sec1>
- Forskrift om opptak til høgre utdanning. (u.d.). Forskrift 6. januar 2017 nr. 13 om opptak til høgre utdanning.
- Landis, J. R., & Koch, G. G. (1977). An application of hierarchical kappa-type statistics in the assessment of majority agreement among multiple observers. Biometrics, ss. 363-374.
- Spearman, C. (1904). The proof and measurement of association between two things. The American journal of psychology(15.1), ss. 72-101.

Samfunnsøkonomisk analyse AS

T: +47 970 43 859

E: post@samfunnsokonomisk-analyse.no

Borggata 2B
N-0650 Oslo

Resultatet av et simulert opptak ved innføring av regelendring for utregning av alderspoeng. Tall over søkere alderspoeng vil måtte regnes på manuelt.

Bakgrunn

Kunnskapsdepartementet har foreslått å innføre en ny regel for utregning av alderspoeng, sendt på høring 17/3897: "Søkjarar utanom kvoten for førstegongsvitnemål som har vitnemål om bestått 3-årig vidaregåande opplæring som gir studie- eller yrkeskompetanse, får 2 alderspoeng per år frå og med året etter at dei har avslutta vidaregåande opplæring, men uansett frå og med året søkjaren fyller 20 år. Ein søkjar kan maksimalt få 8 poeng."

CERES har simulert et opptak for å estimere hvor stort antall søkere, som innføring av den foreslåtte regelendringen ville hatt konsekvenser for, sett at regelen hadde vært gjeldende i 2017.

Metoden

Vi har hentet tilstanden til alle søkere (totalt 134 330 søkere) og opptaksparameterne slik den var rett før årets hovedopptak per 15. juli og tildelte ekstra 2 alderspoeng til et utvalg søkere (se under). Vi har kjørt et simulert opptak og sammenlignet resultatet av det simulerte opptaket med det reelle hovedopptaket.

Utvalget

Vi har valgt flertallet av søkere som ville ha fått ekstra tilleggs-poeng for alder etter den nye regelen. Hovedgruppen i utvalget er søkere som er yngre enn 23 år og som hadde ikke-annullerte elektroniske vitnemål da de var 18 år. Fordi søkere over 23 år får uansett 8 tilleggs-poeng for alder, vil det ikke ha noen betydning når vidaregåande opplæring for denne gruppen var avsluttet. I tillegg tildelte vi 2 ekstra alderspoeng til kvalifiserte søkere som var 18 år. For disse så vi på søkere som var kvalifisert i opptaksårene 2013-2017. Med avsluttet vidaregåande opplæring regner vi med søkere som har fullført og bestått vidaregåande opplæring. Vi ser da både på året som er angitt på det elektroniske vitnemålet som utstedelsesår, men også året det siste faget på vitnemålet er ført.

Resultater

Tabell 1 viser hvor mange søkere den nye regelen for utregning av alderspoeng ville hatt konsekvenser for. Kolonne 1 viser prioritetsrekkefølgen på tilbudene i det reelle opptaket, mens kolonnene bortover viser prioritetsrekkefølgen i det simulerte opptaket. Antall søkere i de grå feltene er de, som fikk tilbud på samme prioritet i det reelle opptaket som i det simulerte opptaket. Tabellen viser også forskjellen på tilbud fordelt på prioritet som ble gitt i

det reelle hovedopptaket (nedover) og tilbud som ble gitt i det simulerte opptaket (bortover).

Vi ser at for de aller fleste søkere (134 224 av totalt 134 330) førte regelendringen til ingen endring i antall tilbud eller hvilken prioritet tilbudet ble gitt på. De fikk akkurat samme tilbud på samme prioritet i det simulerte opptaket som i hovedopptaket.

Totalt 106 søkere ble påvirket iht endret prioritet på studiene de fikk tilbud på. De røde tallene (over de grå feltene) viser at totalt 54 søkere ville fått ulempe av regelendringen ved enten å få tilbud på lavere prioritet eller ved å miste tilbudet helt, mens de grønne tallene (under de grå feltene) viser at totalt 52 søkere ville hatt fordel av regelendringen.

Totalt 11 søkere mistet tilbudet i det simulerte opptaket og 17 søkere fikk tilbud i det simulerte opptaket som de ikke hadde i hovedopptaket.

Tabell 1

REELT OPPTAK↓	SIMULERT OPPTAK →													
PRI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ikke tilbud i det simulerte opptaket	Totalt upåvirket	Tilbud i det simulerte opptaket	
1	55567	16	2	4	2	2						5	31	
2	12	15461	2	1	1							2	18	
3	2	7	8336	1	3	2							15	
4	3	2	1	4869	3	1							10	
5			1		3680	2						1	4	
6					2	2365						2	4	
7					1		1502	1					2	
8							1	1012				1	2	
9								2	734				2	
10					1					486			1	
Ikke tilbud i hovedopptaket	8	4	1	3				1			40212		17	
Totalt upåvirket												134224		
Antall søkere som ble påvirket	25	29	7	9	13	8		4			11		Totalt endring for 106 søkere	

Ser vi på kun på årets søkere som er yngre enn 19 (tabell 2), ville kun 2 søkere fått bedre tilbud, der 1 rykket opp fra tilbud på 3. prioritet til tilbud på 2. prioritet, mens 1 annen søker fikk tilbud på 5. prioritet istedenfor det opprinnelige tilbudet på 7. prioritet.

Tabell 2

REELT OPPTAK ↓	SIMULERT OPPTAK →											
PRI	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ikke tilbud i det simulerte opptaket	Tilbud i det simulerte opptaket
1	89											89
2		20										20
3			1	14								15
4					5							5
5						6						6
6							6					6
7						1		1				2
8									1			1
9										2		2
10												
Ikke tilbud i hovedopptaket											83	83
Antall søkere som ble påvirket	89	21	14	5	7	6	1	1	2		83	229

Det er svært få 18-åringer som ville ha fordel av innføring av den foreslåtte regelen for utregning av alderspoeng, kun 1 % (2 av totalt 229 totalt) av søkere i denne aldersgruppen.

Andre konsekvenser, målt i antall søkere som må behandles manuelt

De minimale fordelene svært få søkere får ved å endre systemet for beregning av alderspoeng, som det simulerte opptaket avdekket, bør veies opp mot ulempene knyttet til et omfattende manuelt arbeid. Alderspoeng regnes per i dag automatisk av opptakssystemet basert på søkerens alder. Det vil derimot kreve mye manuelt arbeid å vurdere når videregående opplæring er avsluttet for svært mange søkere, når ikke lenger kun alder gir alderspoeng. Dette gjelder i noen grad søkere med elektroniske vitnemål, da det ikke er entydig hva som menes med avsluttet videregående opplæring. Det kan være året vitnemålet er utstedt, eller året siste faget er tatt, eller året siste vitnemålet ble importert i den Nasjonale vitnemålsdatabasen for søkere som har flere vitnemål, eller året siste kompetansebevis ble utstedt. Søkere med elektroniske vitnemål har ofte annen dokumentasjon som må vurderes av saksbehandlere.

Det vil bli spesielt krevende å regne ut alderspoeng for søkere uten elektroniske vitnemål. I 2017-opptaket hadde over 105 000 søkere gyldige elektroniske vitnemål, mens over 31 000 søkere (eller 23 %) ikke hadde elektroniske vitnemål. Av søkere uten elektroniske vitnemål hadde over 4 000 videregående opplæring fra utlandet, fra 149 ulike land, med hver sin videregående opplæringsstruktur, der det ikke er like enkelt å avgjøre når videregående opplæring er avsluttet. Resterende omlag 27 000 søkere har som regel eldre dokumentasjon. Alle disse søkere krever allerede en omfattende og komplisert manuell behandling.

Selv om alderspoeng har betydning for søkere som er kvalifisert og hører til en begrenset aldersgruppe, blir poengene som regel regnet ut for alle søkere, som ikke behandles automatisk av opptakssystemet. Det manuelle arbeidet som blir lagt på saksbehandlere er

omfattende. Mens søkere med vitnemål får alderspoeng fra det året videregående opplæring er avsluttet, får 23/5-søkere alderspoeng fra og med året de fyller 24 år. Saksbehandlere må rangere søkere etter det som er til gunst for søkeren. Tabell 3 viser antall kvalifiserte søkere, født i perioden 1990 og 2000, med og uten elektroniske vitnemål.

Tabell 3

Søkeår	Kvalifiserte søkere per fødselsår	Uten evm	Med evm	Totalt
2017	1990	780	3030	3810
	1991	672	3876	4548
	1992	582	5128	5710
	1993	503	6422	6925
	1994	461	8228	8689
	1995	416	10314	10730
	1996	514	14704	15218
	1997	595	18999	19594
	1998	737	20410	21147
	1999	66	104	170
	2000	3		3
	Totalt	5329	91215	96544

Tabell 4 viser de samme kvalifiserte søkerne i 2017, født mellom 1990 og 2000, med og uten elektroniske vitnemål som i tabell 3, her fordelt per lærestedet.

Tabell 4

Søkeår	Kvalifiserte søkere per lærested	Uten evm	Med evm	Totalt
2017	Universitetet i Oslo	2035	30064	32099
	Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1958	36733	38691
	Høgskolen i Oslo og Akershus	1350	25266	26616
	Universitetet i Bergen	1333	23950	25283
	UiT Norges arktiske universitet	1033	16672	17705
	Høgskolen i Sørøst-Norge	852	14249	15101
	Høgskulen på Vestlandet	682	18214	18896
	Universitetet i Agder	615	15540	16155
	Universitetet i Stavanger	577	13426	14003
	Nord universitet	530	10806	11336
	Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	385	6422	6807
	Høgskolen i Innlandet, studier i Hedmark	382	7581	7963
	Høgskolen i Østfold	378	7026	7404
	Høgskolen i Innlandet, studier i Lillehammer	320	7996	8316
	VID vitenskapelige høgskole	316	6766	7082
	Norges Handelshøyskole	180	3356	3536

	Lovisenberg diakonale høgskole	175	2920	3095
	Høgskulen i Volda	163	4078	4241
	NLA Høgskolen	163	4956	5119
	Høgskolen Diakonova	132	2374	2506
	Høgskolen i Molde, Vitenskaplig høgskole i logistikk	128	3367	3495
	Norges idrettshøgskole	91	3280	3371
	Dronning Mauds Minne Høgskolen	55	1235	1290
	Ansgar Teologiske Høgskole	37	982	1019
	Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	31	289	320
	Det teologiske Menighetsfakultet	30	1026	1056
	Politihøgskolen	28	1092	1120
	Fjellhaug Internasjonale Høgskole	18	344	362
	Noroff University College	10	200	210
	Sámi allaskuvla / Sámi University College	7	29	36
	Totalt	5329	91215	96544

Konklusjon

Et simulert opptak viser at svært få søkere ville hatt fordelen av innføring av den foreslåtte regelendringen, omtrent like mange søkere ville hatt ulempen ved innføring av regelendringen. Kostnaden ved innføring av regelendringen er imidlertid stor.

Våre tall over søkere uten elektroniske vitnemål, som ikke lenger vil kunne få alderspoeng automatisk på bakgrunn av alder, ville føre til stor manuell arbeidsbyrd på saksbehandlere. Det vil da både gjelde behandling av flere tusener søkere ved mange læresteder, men også behandling av mange kompliserte søkergrupper ved seksjonen for kompetansevurdering, ASK ved CERES. Det vil kreve store ressurser å vurdere når videregående opplæring er avsluttet for søkere med bakgrunn fra rundt 150 land årlig og andre spesielle søkergrupper.

Regelendringen vil føre til økt manuell behandling og mindre gjennomskiktighet for søkere og mindre effektivitet for sektoren.